

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Fenomén amatérské tvorby

The Phenomenon of art production

Vypracovala: Jana Hátlová
Vedoucí práce: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Fenomén amatérské tvorby jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

Jana Hátlová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Karlu Řepovi, Ph.D. za pomoc, cenné rady a odborné vedení při realizaci této bakalářské práce.

Fenomén amatérské tvorby

Abstrakt

Jednotlivé kapitoly práce jsou věnovány problematice spojené s výtvarnou amatérskou tvorbou, v nichž se pokoušíme o diferenciaci neprofesionálního a profesionálního přístupu k výtvarnému vyjádření s uvedením problematiky jejich vzájemného prostupování. Pokoušíme se nastítnit genezi amatérské tvorby v historii výtvarné kultury se zevrubnější charakteristikou lidového a naivního umění. Analyzujeme nejnovější směry amatérské tvorby a jejich roli v současné výtvarné kultuře. Konkrétně se zabýváme trendy amatérských výtvarných internetových stránek a galerií, výtvarných kurzů, kroužků a workshopů, výtvarných škol, amatérskou fotografií ad. Dotýkáme se také problematiky jedinců malujících nohama nebo ústy. Zmiňujeme souvislosti mezi amatérskou tvorbou a arteterapií a výtvarnou tvorbou lidí psychicky nemocných.

Klíčová slova: amatér, profesionál, kurz, kroužek, workshop, psychicky nemocní, arteterapie, amatérská výtvarná galerie, amatérský internetový blog

HÁTLOVÁ, Jana. *Fenomén amatérské tvorby*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

The Phenomenon of art production

Abstract

This bachelor thesis deals with amateur fine arts. We are trying to demarcate the boundary between unprofessional and professional attitude to art expression. We are also introducing the aspects of polemics of their mutual pervading. We are trying to represent the main features of the genesis of the amateur production in the history of fine arts, related to the traditional and naive art. We are analysing the newest trends in the amateur production and their role in contemporary fine arts. Specifically, we are dealing with the trends in creation of amateur web pages and its galleries, fine arts courses and workshops, schools of fine arts, amateur photography etc. We are also mentioning the relationship of amateur production with art therapy and art production of mentally diseased people.

Keywords: amateur, professional, course, club, workshops, mentally diseased people, art therapy, amateur art gallery, amateur net blog

OBSAH

Úvod.....	7
1 Kořeny zkoumání amatérské tvorby.....	10
1.1 Profesionální a amatérské aspekty výtvarné tvorby.....	10
1.2 Lidové umění	13
1.3 Naivní umění	14
1.4 Tvorba lidí duševně chorých.....	17
1.5 Tvorba lidí s fyzickým handicapem.....	24
2 Současná amatérská tvorba a její prezentace na internetu.....	27
2.1 DeviantArt	27
2.2 Pinterest	28
2.3 FFFFound.....	29
2.4 Designspiration	30
2.5 Projekt Baraka	30
2.6 Internetové blogy.....	31
3 Výtvarné kroužky, kurzy a workshopy	33
3.1 Kurzy kresby a malby	34
3.2 Kurzy keramiky a prostorové tvorby.....	36
3.3 Kurz počítačové grafiky.....	38
3.4 Kurzy zaměřené na introspekci a sebereflexi.....	39
3.5 „Hobby-artové“ kroužky pro veřejnost	43
3.6 Kurzy organizované veřejnými institucemi	44
4 Amatérská fotografie.....	46
4.1 Prezentace amatérské fotografie na internetu.....	48
4.1.1 Instagram.....	48
4.1.2 Weheartit	49
4.1.3 Flickr	49
4.1.4 500px.com.....	50
4.1.5 1x.com.....	50
4.1.6 Fotogalerie	51
Závěr.....	52
Seznam použitých zdrojů.....	54
Seznam příloh	58
Zdroje příloh.....	68

Úvod

Tématem této teoretické práce je Fenomén amatérské tvorby, do níž můžeme řadit práci řemeslníků, diletantů, tedy neodborníků, samouků, též umění nezamýšlené, bez předpokladů, umění vzniklé prostou prací, umění skromné, přirozené atp. I přes to, že se jedná o poměrně složitou problematiku, pokusíme se o genetické vymezení amatérské tvorby, které je také spjata s uměním lidovým, naivním a výtvarnou tvorbou duševně nemocných jedinců z minulého století. Neopomeneme také zmínit jedince, amatérské výtvarníky, kteří malují pomocí úst nebo nohou. Pokusíme se vymežit a kategorizovat výtvarnou tvorbu, produkci a její prezentaci na internetových stránkách, také se budeme snažit charakterizovat a klasifikovat výtvarné kurzy, kroužky a workshopy. V poslední řadě zmíníme i fenomén amatérské fotografie a s ní spojenou amatérskou produkci prezentovanou na internetu.

Tuto práci jsme se rozhodli vypracovat z hned několika důvodů. Zpozorovali jsme, že je v současné době velké množství lidí, kteří se zajímají o výtvarnou kreativní činnost, do níž patří různé techniky kresby a malby, prostorová tvorba a keramika, fotografování, také malování na hedvábí, pletení košíků, tvorba šperků z fimo hmoty atd. Lidé, kteří se této produkci věnují, jsou podle nás jedinci, kteří ji dělají pouze ze záliby a berou ji jako hobby. Stále se objevují jedinci, kteří se pokoušejí svá výtvarná díla jakkoli prosadit, popřípadě je i prodat. To ale neznamena, že přestávají být amatérskými tvůrci, jak si mnozí mohou myslet. Také díky internetovým stránkám jsme si povšimli, kolik webových stránek a galerií po celém světě sdílí různá výtvarná amatérská díla, určená k prohlížení nebo i k jejich pořízení. Toto téma nás zaujalo převážně díky masivnímu množství děl produkováných výtvarnými amatéry a mnoha druhům a typům výtvarné tvorby, kterou tito amatéři produkují. Jsme si vědomi, že výtvarná tvorba amatérů není pouze fenoménem současnosti, ale že pod jejím nynějším názvem byly ukryty i výtvarné činnosti, vykonávané v dřívější době. Všemi těmito oblastmi se v práci chceme zabývat a pokusíme se je popsat a kategorizovat.

Nejprve si podle definic z odborných slovníků objasníme rozdíly mezi amatérem a profesionálem. Z terminologického i historického hlediska si vysvětlíme dobové názvy jako např. malíři z lidu či umění prosté, jak označil amatérské

tvůrce malíř a spisovatel Josef Čapek. Zmíníme se o umění nejskromnějším, lidovém umění, které existuje již po staletí a můžeme ho objevit na různých předmětech od architektury, přes keramiku až po oděvy. V poslední řadě připomeneme i naivní umění, které považujeme za jakousi kolébku amatérské tvorby, a které je spjato s mnoha významnými tvůrci, např. celníkem – malířem, Henrim Rousseauem.

Spojitost s historickým vymezením amatérské tvorby má výtvarná činnost duševně nemocných jedinců, která nás zaujala především díky publikaci Hanse Prinzhorna, Výtvarná tvorba duševně nemocných. Kniha obsahuje příběhy psychicky nemocných lidí převážně z konce 19. století a zůstává působivou i ve 21. století a to díky zajímavým případům duševně nemocných lidí, v našem případě převážně schizofreniků, které autor popisuje a snaží se vyložit a popsat jejich nemoc.

K výtvarné amatérské tvorbě se také pojí sdílení, výstavy a prodeje výtvarných děl amatérských autorů online, tedy na internetových galeriích, webových stránkách k tomu určených a internetových blozích. Tématem online výtvarných výstav, aukcí, galerií a prodejů se v naší práci zabýváme převážně z důvodu velké popularity internetu, která usnadňuje amatérským tvůrcům propagovat sebe a své výtvary, ať z důvodu zviditelnit se, nebo se jen pochlubit svou prací, ba v některých případech si i tímto způsobem přivydělat a získat ocenění.

Jelikož je výtvarná amatérská tvorba velmi širokým okruhem, musíme do ní také zahrnout i různé výtvarné kroužky, kurzy a work-shopy, které navštěvují jedinci, již chtějí získat nové poznatky o výtvarných technikách a postupech. V práci se chceme zabývat tradičními kurzy, tedy kresbou a malbou, prostorovou tvorbou, keramikou a modernější počítačovou grafikou. Další kurzy, o kterých zamýšlíme hovořit, jsou zaměřené na introspekci a sebereflexi člověka. V neposlední řadě sem zahrneme i tzv. „hobby-artové“ kroužky, které jsou zaměřené hlavně na manuální a řemeslnou zručnost jedince. Samozřejmě zmíníme i kurzy pořádané veřejnými institucemi.

S amatérskou výtvarnou tvorbou jsou také velmi úzce spjati jedinci, kteří jsou díky životnímu neštěstí odkázáni na invalidní vozík. Konkrétně bychom rádi zmínili jedince, kteří malují ústy nebo nohama a tato výtvarná činnost je baví.

Připomeneme tedy několik takovýchto jedinců, kteří jsou členy sdružení UMÚN, jenž jim umožňuje stát se právoplatnými členy společnosti.

Velké popularity dosáhla i amatérská fotografie, o níž v práci také hodláme mluvit. Příklady takovéto tvorby jsou fotografie z cest, z dovolené, přátel, rodinné fotografie apod. Součástí amatérské fotografie je i její produkce a prezentace na internetových stránkách, proto zmíníme několik z nich, které nás zaujaly.

Poznatky pro realizaci této práce jsme čerpali z mnohých publikací. K základním patří Výkladový slovník výtvarného umění od Jana Baleky a Encyklopedie českého výtvarného umění od Emanuela Pocheho. Nejskromnější umění od Josefa Čapka obohatilo naši práci o několik nových názvů spojených s amatérskou tvorbou a Naivní malířství od Evy Matyášové nám dodává ukázky konkrétních děl malířů, kteří se touto tvorbou zabývali.

1 Kořeny zkoumání amatérské tvorby

Podstatným základem pro charakteristiku, vymezení nebo určení amatérské tvorby je nahlédnutí do jejích historických kořenů, které sice ve své době asi nebyly považovány za amatérské, ovšem s novým pohledem moderní doby je pravděpodobně do amatérské tvorby zahrnout můžeme, ba musíme. Konkrétně sem patří lidové a naivní umění a tvorba „Malířů z lidu“, které takto označil Josef Čapek. V souvislosti s genezí amatérské tvorby je zajímavým přídavkem umění duševně nemocných jedinců z dob 19. století, které je pozoruhodné pro svou nepředvídatelnost a z jistého pohledu i jakousi tajemnost až děsivost.

1.1 Profesionální a amatérské aspekty výtvarné tvorby

Už v úvodu jsme zmínili, že bude nezbytné si vysvětlit několik odborných názvů týkajících se tématu amatérské tvorby, jelikož jde o základní pilíře, bez nichž bychom nejspíš nemohli dobře proniknout do celé problematiky fenoménu amatérské tvorby. A protože je velmi obtížné vymezit si pojem amatér vzhledem k problematice týkající se výtvarné tvorby, kdy se jedinec stává amatérem a kdy profesionálem ve svém oboru, začneme nejprve obecným vysvětlením těchto pojmů, jak jsou vykládány v odborných slovnících.

Výklad odborného názvu, dle Slovníku spisovného jazyka českého, amatér zní: „Amatér je ten, kdo se něčemu věnuje ze záliby, ne z povolání.“¹ Podle výkladového slovníku výtvarného umění je amatér: „Diletant, tvůrce, který mimo vlastní neumělecký obor, v němž je odborně školen a který je jeho povoláním, tvoří pro své uspokojení v některém z oborů výtvarného umění.“² O pojmu amatér tedy můžeme říci, že jde o jedince věnujícího se výtvarné tvorbě ze záliby, pro vlastní či jinou potěchu. Stejně je, že ve většině případů jde o jedince bez vyššího odborného vzdělání v umělecké, tedy výtvarné tvorbě.

¹ HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Československé akademie věd, 1964, s. 27.

² BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, s. 16.

Proti tomu profesionál, podle Slovníku spisovného jazyka českého, je ten: „Kdo něco koná pro výdělek jako zaměstnání, a to často činnost, která jinak výdělečná není.“³ Takže už z názvu profesionál můžeme odvodit, že se bude týkat jedince vykonávajícího profesi, tedy povolání, či zaměstnání, proces, kterým si je schopen vydělávat, uživit se jím, tudíž je ve svém oboru vyučen a rozumí mu.

Dle definic výše zmíněných a s omezením na téma této práce by se dalo tvrdit, že amatér je člověk, který se zabývá výtvarnou tvorbou ve svém volném čase, bere ji jako koníček, aniž by očekával odměnu. Dále bychom mohli říci, i když tomu v některých případech tak nemusí být, že amatér je jednoduše opakem profesionála, tudíž neprofesionálem v oboru, není v něm vyučen, nepracuje v něm, nevěnuje se činnosti naplno. I přes definiční vymezení termínu amatér je potřeba zdůraznit, že ač není profesionálem ve svém oboru, jeho tvorba a díla mohou být co do kvality srovnatelná s tvorbou a prací odborně vyškolených profesionálů, ba i může mít touhu zviditelnit se, či se stát úspěšným a uznávaným, leč ne s přízviskem umělec či profesionál.

Jestliže hovoříme o výtvarné tvorbě amatérů, je příhodné též zmínit i jméno Josefa Čapka, který o těchto jedincích, tedy amatérech, naivních a lidových umělcích napsal několik publikací, z nichž velmi známou je „Nejskromnější umění“. Čapek dal amatérským tvůrcům příhodný název „Malíři z lidu“, což je pro takového jedince, zabývající se výtvarnou tvorbou, docela výstižné, jelikož jsme toho názoru, že jde o osoby, které tvoří neprofesionálně. Čapek ve své knize pojmem „Malíři z lidu“ označil jedince, kteří nebyli ve výtvarném oboru vyučeni, a přesto pro zviditelnění svého nevýtvarného řemesla vytvářeli nejrůznější výtvarné upoutávky, jimiž přitahovali své budoucí zákazníky. Jak jsme již zmínili výše, pod název malíři z lidu si dovoluujeme také zařadit naivní a lidové umění, protože podle nás do amatérské tvorby patří, tudíž jedinci takto tvořící opravdu byli „Malíři z lidu“. Tyto názvy můžeme považovat za jakýsi základ, díky němuž se lze přiblížit velice blízko k stěžejnímu tématu této práce, a to z jednoho prostého důvodu, který ve své knize vyslovil Čapek: „Umění nejskromnější chce vám čistě znázorniti věci prospěšné, potřebné člověku; neklade si vysokých met, ale uskutečňuje svou skromnost způsobem ryzím a

³ HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Československé akademie věd, 1964, s. 905.

dojímavým.“⁴ Tímto vymezením nás Čapek zavádí a přibližuje k umění lidovému a naivnímu, jelikož jedinci patřící do lidového umění vytvářeli právě věci, které potřebovali a byli jim prospěšné a jedinci patřící do umění naivního tvořili z vlastního zájmu, tedy můžeme tvrdit, že jejich práce byla skromná. Všichni lidoví a naivní umělci se zrodili díky samostatnému učení se něčemu, k čemu nikdy nebyli vedeni a ani vyučeni, pouze s daným materiálem uměli zacházet a používat ho podle jejich nadání a schopnosti tvořit. V neposlední řadě do Čapkovy definice musíme zahrnout i jedince tvořící díla pouze pro svou potěchu, tedy si nedávají vysoké cíle, například dostat svá díla do úspěšné výtvarné galerie, avšak řadit všechny tyto jedince do jedné skupiny také nelze, jelikož několik málo lidí si i přes své nevyučení vysoké cíle dává.

V následujících odstavcích nás čeká několik zmínek o umění lidovém a naivním, ale než k nim přejdeme, měli bychom se podívat obecněji na výtvarníky, malíře z lidu, a vymežit rozdíly mezi jejich výtvarnou prací a tvorbou akademickou. Nejprve je třeba říci, že toto, podle Čapka, prosté umění lidé produkovali z důvodu, jímž byla především potřeba věcí nutných pro praktický život. Právě tito lidé znázorňovali věci jasně, přesně barevně a celistvě, s vynecháním podrobností, aby vyjádřili to, k čemu předmět opravdu slouží. Podle Čapka „Malíř z lidu“ upřednostňuje barvy křiklavé, nemá čas zaobírat se myšlenkou, jak barevnost upravit, či pozměnit. Stejně to je i s vyjádřením světla a stínu, jež vyjadřují jednoduchými barvami – bílou, černou popřípadě hnědou. Rozdílem mezi akademickým a prostým malířem je i to, že všednímu malíři nestojí nic a nikdo modelem, své výtvořby si vybavuje z paměti, také jeho technika malby nemusí být zručná a harmonická.⁵ Tímto sdělením nám Čapek v podstatě určil většinu jedinců, tedy malířů z lidu, amatérů jeho doby, kteří, jak již bylo zmíněno výše, výtvarně tvořili hlavně pro zviditelnění své jiné, ne výtvarné profese.

⁴ ČAPEK, Josef. *Nejskromnější umění*. Praha: Dauphin, 1997, s. 8.

⁵ [Srov.] ČAPEK, Josef. *Nejskromnější umění*. Praha: Dauphin, 1997, s. 13 - 25.

1.2 Lidové umění

Lidové umění je všude na světě velmi rozmanité, už jen díky tomu, že se objevuje na architektuře, keramice, oděvu, či na zemědělském nářadí. Většina děl byla původně vytvářena pro praktické a užitkové účely, tedy nebylo třeba je právě díky jejich účelům jakkoli zkrášlovat, přesto tato díla plnila i účel estetický. Lidové umění vytvářely jednotlivci i kolektivy, vyučení řemeslníci a lidé samouci. Autoři určitého díla byli málokdy známi, byli vesnickými řemeslníky, tedy pravděpodobně profesionály ve svém oboru, a přestože byli odborníky, nelze je z problému amatérské tvorby vyčlenit úplně, jelikož většina z těchto vesničanů tvořila díla pouze z vlastního popudu a vnitřního nutkání a potřeby tvořit, i kdyby jen z důvodu nezbytnosti praktických věcí pro život. A pokud bychom chtěli rozlišit druhy lidového umění, měli bychom se zabývat odlišnostmi v barevnosti, technikách a motivech.

Zaměříme se nyní na výtvarné projevy lidového umění, které nejsou v námětech moc odlišné. Samozřejmě se umění vyvíjí, proto výtvarné lidové umění můžeme rozdělit do několika vrstev, od nejjednodušší po nejsložitější.⁶ Poche tvrdí, že: „Díla lidového výtvarného umění jsou předměty, které vytvářel jednotlivec pro sebe nebo pro druhé a které zdobil celé nebo zčásti.“⁷ Pokud bychom tedy měli srovnávat lidové umění s profesionálním, zjistili bychom, že lidové umění je velmi dobré zvládnutí práce s materiálem, najdeme u něho větší barevnost a expresivitu, avšak není tak dokonalé, jako právě profesionální řemeslo.⁸ Staňková dělí lidové umění do dvou proudů: „Umění samouků, kteří nebyli vyškoleni ani vyučeni, ale uměli se postavit k materiálům vlastním jejich prostředím a z nich pak byli schopni vytvořit umělecká díla. Druhým proudem je umění řemeslné, práce řemeslníků, kteří tvořili pro prostý lid a přizpůsobovali se jejich požadavkům.“⁹ Z vymezení výše uvedených můžeme tvrdit, že lidové umění lze rozdělit na dva hlavní směry, tedy umění vytvářené odborníky a tvorba lidí, kteří nebyli nijak v oboru vyškoleni, avšak s materiálem umí dokonale zacházet a z něho poté tvořit nejen výtvarná, ale i praktická díla.

⁶ [Srov.] POCHE, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 326.

⁷ Tamtéž, s. 326.

⁸ [Srov.] tamtéž, s. 326.

⁹ STAŇKOVÁ, Jitka. *Lidové výtvarné umění: Čechy a Morava*. 1. vyd. Praha 1: Státní pedagogické nakladatelství, 1967, s. 125-126.

1.3 Naivní umění

Nyní již přistoupíme k vymezení pojmu naivní umění, definujeme jej, zmíníme jeho historii a s ní spojené jméno Henriho Rousseaua, pokusíme se popsat postupy tvorby lidových umělců a v posledních odstavcích kapitoly se podíváme na konkrétní díla a jejich autory, které nám představuje Matyášová ve své knize Naivní malířství.

Naivní umění popisuje Encyklopedie českého výtvarného umění jako zvláštní druh umělecké tvořivosti, jakýsi folklór 19. a 20. století, který praktikovali a praktikují lidé, jež mají běžné zaměstnání.¹⁰ Matyášová o naivních malířích tvrdí, že jde o jedince, kteří se nevyučili v žádné profesionální škole, ani výtvarném směru.¹¹ Opět se přibližujeme k jakémusi vymezení, které má velmi blízko k amatérské tvorbě, jelikož jak jsme si zmínili na začátku práce, amatéři také nejsou vyučeni v oboru a pravděpodobně pracují v úplně jiném oboru, než je ten výtvarný. Pokud bychom hledali v publikacích zmínky o naivním umění, musíme říci, že je v nich skryté i pod jinými pojmy, konkrétně tedy nedělní malíři či insitní umění, jež v překladu z latiny znamená vrozený, neškolený, upřímný ráz výtvarného projevu. Z historického hlediska můžeme naivní umění zařadit do období empíru, 19. století, kdy se objevuje na obrazech s portréty, na obrázcích z jarmarku, střeleckých štítech, nebo na dekoracích od cirkusu či z poutě.¹² Pokud se zmiňujeme o období empíru, musíme říci, že na přelomu 19. a 20. století žil Josef Čapek. Lze tedy předpokládat, že jeho teorie o malířích z lidu měla své opodstatnění v odrazu jeho doby, tedy výtvarná tvorba objevující se na jarmarcích, poutích apod., o níž se zmiňuje ve své knize Nejskromnější umění.

Nyní se podíváme do počátků vzniku naivního umění, s nímž je spojena osoba, která je právem považována za zakladatelskou osobu tohoto umění. Je jí Henri Rousseau, s přízviskem celník, který vystudoval práva a umění, konkrétně malbě se začal věnovat, až když se dostal do střeleckého pluku, v němž se vyprávěly historky o Mexiku a o přírodě Střední Ameriky (viz Přílohy I., obr. 1). Tyto historky se staly inspirací pro jeho obrazy, o nichž tvrdil,

¹⁰ [Srov.] POCHÉ, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 326.

¹¹ [Srov.] MATYÁŠOVÁ, Eva. *Naivní malířství*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1986, s. 5.

¹² [Srov.] POCHÉ, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 326.

že vznikly po jeho návratu z Mexika, ve kterém nikdy v životě ani nebyl. Nicméně je příhodné též zmínit, že se za celý svůj život seznámil s mnoha známými osobnostmi, například Georgem Braquem, Pablem Picassem a v neposlední řadě s Guillaume Apollinaiem, který o něm napsal monografii, již byl vlastně zažehnut zájem o tvorbu naivních malířů.¹³ Musíme říci, že celník Henri Rousseau byl prvním, kdo započal období tvorby naivních umělců, ač to nikdy nezamýšlel a díky jeho tvorbě a tvorbě jeho následovníků vznikaly různé teorie, které se snažily jakkoli zachytit podstatu a formy tvorby naivních umělců.

Co se týká postupů, forem a vymezení tvorby naivních umělců, podrobněji o nich hovoří Encyklopedie českého výtvarného umění. Tvorba naivních umělců je více výtvarně citlivá, velmi různorodá, čerpají náměty ze svých představ, malují obrazy, které jim připomínají dobré nebo špatné chvíle v jejich životě atd.¹⁴ Můžeme tedy tvrdit, že naivní malíři pracují velmi detailně a realisticky, barvy používají volně, perspektivě nepřikládají velký důraz, zajímají je spíše dekorace, postavy malují z hlediska anatomie špatně, ale podle výrazu v obličeji namalované postavy vždy poznáme, jak se daná osoba cítí. Též lze tvrdit, že naivní malíři nechodí malovat do přírody, ale ke své tvorbě jim stačí jejich vlastní fantazie, díky které malují to, co o dané věci vědí, ne jak ji vidí. Velmi časté u nich je používání předloh, fotografií apod. Například i Rousseau kopíroval své lvy z obrázkových knih se zvířaty. Dalším poznatkem je, že pro naivní umělce je typická jejich přirozená a nenucená radost z tvoření, počátky jejich tvorby jsou jen pro jejich potřebu, kdy z vlastní fantazie vytváří svá díla.

V souvislosti s obecným a historickým vymezením pojmu naivní umění je příhodné podívat se i na několik českých naivních malířů, které nám Matyášová ve své knize Naivní malířství představuje, na jejich konkrétní díla vzniklá mezi léty 60. a 80.

První autorkou, která nás zaujala s dílem Klaun a Kolombína z roku 1972 (viz Přílohy I., obr. 2) je Kamila Hájková, švadlena a úřednice, která začala malovat během pobytu v lázních. Dílo Klaun a Kolombína je podle Matyášové tvořeno převážně z autorčiných vlastních vizí a je podmíněno vzpomínkami na

¹³ [Srov.] GLENN, Martina. Artmuseum: Henri Rousseau. [online]. 2008 [cit. 2008-05-26]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=638

¹⁴ [Srov.] POCHÉ, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 326.

koncentrační tábor, židy, s občasnými záblesky naděje.¹⁵ Obraz také působí dojmem vytrženosti z většího celku, což vypovídá i o celkové tvorbě naivních malířů, pro něž je nedokonalá kompozice typická.

Dalším zajímavým autorem je Horymír Zelenka, který se vyučil cukrářem a malovat ho bavilo už jako malého chlapce. Jeho dílo je velmi emotivně laděné a je spjato s vyobrazováním lidských příběhů počínajících v kolébce, končící smrtí.¹⁶ Své výtvary kombinuje s vlepováním různých materiálů, jež ozvláštňují celou kompozici, například v obraze Běh života (viz Přílohy I., obr. 3), do něhož vkomponoval krajku.

Dílo Usínání (viz Přílohy I., obr. 4) od Petra Haláka, vyučeného mechanika, je potemnělé, symbolické a metaforické. Velmi dobře však symboliku můžeme pochopit, jelikož Halák maluje promyšleně a velmi detailně. Malbě se věnuje ve chvílích, kdy ho napadne zásadní otázka týkající se smyslu našeho života, žárlivosti, hledání pravdy, osudu apod., a na tyto otázky se snaží formou výtvarné činnosti odpovědět.

Velmi poutavou výtvarnou tvorbou nás zaujala Věra Hendrychová, která se začala malování věnovat až v důchodu a jako malířka byla velmi výraznou převážně v oblasti fantazijní tvorby.¹⁷ Její obraz Karneval (viz Přílohy I., obr. 5) v sobě skrývá hned několik kompozičních plánů. Hlavní děj se odehrává v pozadí obrazu, a nejspíše autorka, otočená k nám zády, se nás do děje snaží vtáhnout. Celé dílo Věry Hendrychové je opředeno mysticismem, fantazií, mýty, jež v sobě skrývají kolombíny, klauny, hudebníky, masky a květiny podtržené hodícími se kombinacemi barev, o jejichž možnostech seskupování autorka nikdy neslyšela, a přesto dotvářejí dokonalou kompozici celého obrazu.

Musíme též zmínit i Cecilii Markovou, modistku, která se začala malování věnovat ve svých sedmadvaceti letech. Autorka tvořila především abstraktní obrazy s používáním oleje na plátně.¹⁸ Náměty obrazů nemají svůj realistický podtext, nýbrž vznikají jen a pouze z fantazijních představ autorky, tudíž z obrazů můžeme vyčíst jen různé kaskády, rozviliny a křivky převážně malované jednou barvou s mnoha polotóny. Kupříkladu nám poslouží její dílo Bez názvu (viz Přílohy I., obr. 6), které je jedním z jejích typických obrazů.

¹⁵ [Srov.] MATYÁŠOVÁ, Eva. *Naivní malířství*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1986, s. 40.

¹⁶ [Srov.] tamtéž, s. 54.

¹⁷ [Srov.] tamtéž, s. 20.

¹⁸ [Srov.] tamtéž, s. 32.

V poslední řadě zmiňujeme i současného tvůrce Miroslava Petříka, který se nikdy nevyučil v oboru, avšak díky návštěvám malířů a profesorů výtvarné výchovy se naučil výtvarné i grafické techniky. Na svých internetových stránkách prezentuje svá díla, která rozděluje do několika kategorií. Například v oddílu malby a kresby můžeme nalézt díla s jednotným názvem Barevné rezonance (viz Přílohy I., obr. 7) nebo Církevní motivy (viz Přílohy I., obr. 8).

Ve výčtu naivních umělců, minulých i současných, bychom mohli pokračovat dále, avšak díky jejich velkému množství bychom jimi zabrali mohutnou publikaci. Pro naše potřeby tedy není třeba se o nich více zmiňovat.

1.4 Tvorba lidí duševně chorých

V této kapitole se zabýváme tvorbou a v jistém smyslu i trochu uměním lidí s psychickými poruchami, kterým různé metody výtvarné činnosti pomáhají vyrovnat se se svou nemocí, nebo jim jen výtvarná tvorba pomáhá vyjádřit své myšlenkové pochody, které nejsou sto vyjádřit slovně. Jejich práce ovšem může také znamenat jakousi formu využití jejich volného času v léčebných institucích. Musíme také podotknout, že lidé, kteří jsou psychicky nemocní a kterými se hodláme dále zabývat, nebyli nikdy školeni ve výtvarných technikách, avšak výjimky samozřejmě jsou.

Než začneme s konkrétní charakteristikou lidí duševně, či také jinak psychicky nemocných, musíme si říci, co to vlastně psychická porucha či nemoc je, na jaké oblasti se dělí a do jaké míry nemoci se člověk stává psychicky nemocným. Je důležité tuto problematiku zmínit, jelikož je velmi specifické a skoro až nemožné určit, kdo z psychicky nemocných lidí výtvarně tvoří, protože chce a vede ho k tomu vlastní vnitřní nutkání, a kdo výtvarně tvoří pouze z popudu lékařů, kteří se snaží pacienta s pomocí jeho výtvarných projevů léčit.

Podle EEG biofeedback jsou psychické poruchy: „Onemocnění s duševními nebo behaviorálními projevy, které jsou spojené buď s nepříjemnými, obtěžujícími či vyčerpávajícími příznaky anebo s poruchou nejméně jedné z důležitých oblastí

fungování.¹⁹ Dále lze tvrdit, že duševní nemoc vzniká z organického poškození mozku, nebo jde, z širšího pohledu, o nepřítomnost duševního zdraví člověka, o kterém lze říci, že je psychickou pohodou, rovnováhou apod., která umožňuje jedinci vykonávat běžné životní situace, i zátěžové, které život přináší.²⁰

K podrobnějšímu vymezení duševních poruch nám dopomáhá Světová norma MKN – 10, tedy Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, která obsahuje výčet všech nemocí – tedy fyzických i psychických. My se ale zabýváme pouze problematikou lidí duševně nemocných, a proto podle této normy rozdělíme a blíže určíme, o jakých jedincích budeme hovořit a také zmíníme, jak Světová norma duševní poruchy a poruchy chování dělí. Světová norma MKN – 10 vyděluje v 5. kapitole s názvem Poruchy duševní a poruchy chování celkem 11 druhů poruch, které do této problematiky spadají a dělí je do oddílů F00 – F99. Konkrétně do jednotlivých oddílů spadají afektivní poruchy, mentální retardace, poruchy psychického vývoje, poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek, schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy atd.

V následujících odstavcích se tedy budeme obecně zabývat lidmi, kteří trpí duševními poruchami výše zmíněnými. Dozvíme se o typické tvorbě pacientů trpících různými druhy psychických nemocí. Nejvíce se ale dotkneme výtvarné tvorby produkované schizofrenními jedinci, kteří jsou pro lékaře z medicínského hlediska velmi zajímaví a jejich tvorba je nejpestřejší a nejbohatší ze všech výtvarných děl tvořených jinak psychicky nemocnými pacienty.

Dříve výtvary nemocných sloužily pouze pro potřeby jejich lékařů, později se díky množství výtvorů otevírala v léčebnách dokonce i malá muzea, kde se začala díla vystavovat. Někteří lékaři si z děl jejich pacientů vytvářeli osobní sbírky, například Lombroso, Francouz, který ji ve své době měl největší. Uvedl, že pacientů, kteří výtvarně tvořili, bylo padesát sedm, mezi nimiž byli i umělci.

¹⁹ Mozek: Duševní poruchy. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.biofeedbackbrno.cz/mozek/dusevni-poruchy/>

²⁰ [Srov.] tamtéž.

Za zmínku stojí i léčebna Heidelberg, kde nashromáždili skoro 500 případů z Německa, Rakouska, Švýcarska, Itálie a dalších.²¹

Z výzkumů bylo zjištěno, že idioti a epileptici tvoří díla mechanická, věrné kopie, pro maniaky jsou typické obrazy neuspořádané, roztříštěné apod. Nejprínosnější v tomto ohledu jsou lidé trpící schizofrenií, jejichž obrazy jsou nesmyslné, převládá v nich fantazie a stereotypie.²² Díky těmto stylům či typům tvorby lékaři identifikují problém. Lékaři si především všímají motorických pohybů při tvorbě, kupříkladu jaká gesta vyvolá hněv nebo radost, nebo zda jsou vydávány určité zvuky a výrazové projevy při tvoření. Ovšem nejdůležitějším hlediskem pro tvorbu duševně chorých osob je jejich psychika, od které se odvíjí celkový výtvarný projev, podmíněná pudovými potřebami vyjádřit se.

Jestliže jsme narazili na pojem pud, měli bychom objasnit, co je pudovou tvorbou míněno. Pokud jedinec, tedy duševně nemocný jedinec, tvoří tímto způsobem, tudíž bez záměrného cíle, je to tvorba z vnitřní nutnosti. Mezi pudy, díky kterým jedinec výtvarně tvoří, patří například pudy hrát si a zdobit. Hra sama o sobě je systematická činnost, většinou konaná podle pravidel s cílem pobavit a potěšit se. Avšak podíváme-li se na hru z jiného úhlu, jde o nutkání k činnosti, potřeba něco dělat, hýbat se. Hra je také typická spíše pro děti, než pro dospělé osoby, které už více ovládají pudy typu uživit se, mít zázemí apod., tudíž směřují k nějakému životnímu cíli. To ovšem neznamená, že si nenajdou chvíli pro hraní, a tím spojené potěšení, eventuálně odpočinek.

Nicméně, v této kapitole se věnujeme pouze problematice lidí duševně nemocných. Je tudíž příhodné přiblížit pud hrát si k jejich výtvarné činnosti. Výtvarná činnost vykonávaná za účelem pobavit se v sobě neobsahuje žádný praktický účel ani význam, mohli bychom sem tak zařadit nesmyslné čmáranice, které vytváříme, pokud se nudíme, například studenti se snahou rozptýlit se o přednášce. A právě i tato pouhá čmáranice v sobě skrývá psychiku jedince. Z výzkumů je známo, že: „Děti spatřují ve zbytcích jídla na svých talířích všemožné zvířectvo.“²³ Můžeme tedy tvrdit, že s pudem hry souvisí též lidská fantazie, která určuje motivy a témata pro tvorbu. Tedy tvorba, jež vzniká pouhou čmáranicí, se ve svém výsledku stane jistou konkrétností,

²¹ [Srov.] PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2009, s. 20.

²² [Srov.] tamtéž, s. 21.

²³ Tamtéž, s. 40.

postavou, květinou, domem apod., jelikož je podmíněna lidskou fantazií a člověk má tendence konkretizovat abstraktní. Pud hry lze tedy nazvat činností provozovanou jedincem, při níž vznikají výtvoř spontánní, podmíněné jedincovou fantazií a představivostí. Za druhým základním pudem – zdobit, se skrývá lidská touha obohacovat prostředí, která je, dle pramenů, chápána jako základ umělecké činnosti. Lidé odnepaměti zdobili a zkrášlovali prostředí, ve kterém žili, z toho důvodu můžeme tvrdit, že lidé se chtějí do okolí nějakým způsobem začlenit a vtlačit se tak do podvědomí současníků a následovníků. Proto lze také výsledky zdobné činnosti nalézt na architektuře, oblečení, nářadí apod. nejen v historii, ale i v současné době.

V odstavcích výše jsme si teoreticky vymezili záležitost výtvarné činnosti lidí duševně chorých. Nyní se budeme zabývat tímto problémem podle psychiatrických hledisek a budeme se snažit odůvodnit výtvoř tímto způsobem vzniklé. Podle Prinzhorna můžeme výtvarná díla pacientů rozdělit procentuálně na: „75% od schizofreniků, 8% od lidí s maniodepresivní poruchou, 6% psychopatiků, 5% imbecilů a 4% epileptiků.“²⁴ Z procentuálního rozdělení si můžeme všimnout, že největší část produkce pochází od schizofreniků, lidí, kterým selhávají myšlenkové procesy a mají nižší schopnost vnímat emoce a reagovat na ně. Typická je pro ně jakási forma autismu a s ním spojený odklon od lidí a obrácení se do sebe samého.²⁵ Střídá se u nich i hromadění citů s ochablostí, jež přichází náhle a neočekávaně. Schizofrenici odborníky nejvíce zajímají, a to převážně z důvodu pestrosti, rozmanitosti a kouzlu jejich tvorby. Z tohoto důvodu se budeme zabývat pouze tvorbou schizofreniků.

Než ale začneme s charakteristikou konkrétních jedinců trpících schizofrenií, je nutné si objasnit, co to schizofrenie je, jak se projevuje...

Podle Světové normy MKN – 10 jsou schizofrenické poruchy: „Obecně charakterizovány podstatnou a typickou deformací myšlení a vnímání. Afekty jsou nepřiměřené nebo otupělé. Jasně vědomí a intelektuální kapacita jsou obvykle zachovány, ačkoliv určité kognitivní defekty se mohou v průběhu doby vyvinout. Nejdůležitější psychopatologické fenomény zahrnují ozvučování myšlenek, vkládání nebo odnímání myšlenek, vysílání myšlenek, bludné vnímání a bludy ovládání, pasivita nebo ovlivňování, sluchové halucinace, které

²⁴ PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2009, s. 65.

²⁵ [Srov.] tamtéž, s. 67.

komentují nebo diskutují o pacientovi ve třetí osobě, poruchy myšlení a negativní příznaky.²⁶ Průběh této poruchy je buď trvalý, nebo se děje jen při určitých událostech, také může setrvat na jedné úrovni, nebo se může stupňovat. Schizofrenických poruch je mnoho, zmíníme tedy alespoň pár zajímavých. Velmi častou schizofrenní poruchou je paranoidní schizofrenie, která je doprovázena bludy, sluchovými halucinacemi a poruchami vnímání. Hebefrenní schizofrenie je z medicínského hlediska poutavější. Jde o formu schizofrenie, kde jsou změny chování velmi nápadné. Bludy i halucinace se objeví a za chvíli zase zmizí, chování jedince je velmi neodpovědné a nepředvídatelné. Hebefrenní schizofrenik hledá spíše samotu a vyhýbá se lidem. A v neposlední řadě reziduální schizofrenie, jež je provázena dlouhodobými symptomy a poruchami, které jsou spojené například se sníženou aktivitou, špatnou řečí, zvláštním výrazem v obličeji v průběhu komunikace, sníženou péčí o sebe sama atp.²⁷ Z výše uvedených informací je tedy zřejmé, že práce s takto nemocnými lidmi není vůbec jednoduchá. Pochopit jejich myšlení, co jim v danou chvíli probíhá v hlavě je velmi obtížné. Lékařům tedy alespoň částečně pomáhá, když schizofrenní jedinec chce výtvarně tvořit z vlastního popudu, jelikož mohou z tvorby pacientů vyčíst alespoň několik málo informací, podle kterých identifikují problém, který by se od samotných pacientů pravděpodobně formou ústní komunikace nejspíš nedozvěděli.

V následujících odstavcích se zmíníme o třech schizofrenicích a jejich dílech, rovněž v krátkosti zmíníme jejich životní příběh, který s jejich výtvarnou tvorbou souvisí. Je též nutné podotknout, že pacienti pocházejí z 19. století, což by mohlo primárně ovlivňovat náš současný pohled na tehdejší úsudky lékařů.

Prvním nemocným je Viktor Orth, který byl už jako dítě velmi uzavřený, avšak ctižádostivý. Byl také velkým pijanem, možná i z důvodu jeho služby na námořní lodi, a už v jeho 25 letech začal mít bludy týkající se pronásledování, hlavně ze strany příbuzenstva. O dva roky později se střelil do boku a byl hospitalizován v ústavu, v němž žil až do své smrti. Jeho bludy spočívaly převážně ve strachu z otrávení, načež se přestal vídat s rodinou, ze které měl největší obavy. Byl pomatený, míval halucinace, mluvil s papežem, tvrdil o sobě, že je vévodou lucemburským atd. Kolem roku 1900, kdy mu bylo 47 let,

²⁶ PORUCHY DUŠEVNÍ A PORUCHY CHOVÁNÍ: Schizofrenie. [online]. 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F20-F29.html>

²⁷ [Srov.] tamtéž.

byl zcela pomatený, nevšímavý, nedbal na hygienu, nejedl apod. a právě v tomto období začal malovat. Mezi jeho nejčastější motivy patřilo především moře a zvířata. Pokud byl tázán, co znamená na jeho obraze pták, řekl: „Může se to stát znovu vděčným.“ Žádná jeho odpověď nedávala smysl.²⁸ Jak již bylo zmíněno, nejčastějším tématem jeho tvorby bylo moře, které bychom mohli spojit s jeho vzpomínkami na námořní službu. Pokusíme se popsat a vysvětlit ukázkou jeho díla s názvem „Trojstěžník na večerním moři“ (viz Přílohy II, obr. 1), na níž se příznačně objevuje loď, kterou používá ve více svých pracích. Na obrázku lze spatřit více částí geometricky rozdělených a uspořádaných, každá zvláště barevně oddělená, z čehož můžeme usoudit jeho úmysl malby západu slunce nad mořem.²⁹ Z jeho psychického stavu zjištěného v ústavu jsme se dozvěděli, že se stal autistickým ke svému okolí, nepečoval o sebe, byl uzavřený a stále maloval, i přes to, že delší dobu nejedl a naspal. Můžeme tvrdit, že pracoval z pudové potřeby nutnosti k činnosti. Nešlo mu o vytvoření jakéhosi výtvarného díla, pouze se potřeboval vyjádřit, dostat ze sebe spoustu vzpomínek z let na moři. Obraz je z estetického hlediska barevně sehraný a plocha je logicky uspořádána, avšak z něho můžeme vypožorovat i technické nedostatky, nejvíce nečisté tahy štětcem. Z celkového dojmu lze vyvodit, že autor netvořil za účelem cíle, jeho tvorba je nemotorná, barvu jen natírá, nejspíš neví, co dělá a také proč.

Dalším pacientem byl Joseph Sell, technický kreslíř, který se jako dítě choval naprosto stejně jako ostatní děti. Jediné, čeho se nejspíše opravdu velmi bál bylo, když učitelé napomínali jeho spolužáky. Po dostudování stavební školy se začal chovat velmi podivně a trpěl stihomamem. Nedůvěřoval nadřizeným a měl pocit, že ho chtějí zabít, střílejí mu do okna apod., proto byl také ve svých skoro 30 let převezen do ústavu.³⁰ Trpěl bludy, přemýšlel o chemické tvorbě lidí a květin, slyšel hlasy, choval se až dětinsky, málo mluvil, avšak byl přátelský... hlavní představy, kterými Sell trpěl, byly spojeny s obvody elektrického proudu, centrální představou bylo trpět, aby jiní byli potěšeni. Své bludné představy vyjadřoval kresbou, k níž pojil doprovodné texty. V jeho díle nalézáme prvky perverzity, masochismu i sadismu, jež u něho začaly propuknout dlouho před počátkem nemoci, jejichž možným důvodem byl strach z jiného pohlaví. Dodatkem ještě musíme říci, že během pobytu v ústavu se ukázalo, že

²⁸ [Srov.] PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2009, s. 250 - 251.

²⁹ [Srov.] tamtéž, s. 251.

³⁰ [Srov.] tamtéž, s. 279.

sadomasochistickými rozmary trpí celý život. Jeho dílo je spojeno s černobílými kresbičkami doplněnými texty s velmi malým, avšak pravidelným písmem, které obsahuje dlouhé popisy výprasků převážně mezi ženami.³¹ Podíváme-li se blíže na kresbu „Sadistický motiv“ (viz Přílohy II., obr. 2), můžeme vidět tři ženy, z nichž dvě jsou domini stojící proti cudnosti, zde zpodobněné jeptiškou. Barevnost stěn vyplňuje a podtrhuje dominanci necudných postav vypadajících jako čertice, což už samo o sobě vypovídá o jejich smyslu a úloze. Osoba – podle našeho soudu jeptiška – si nejspíše rukama chrání své tělo před nečistými vlastnostmi, které ony čertice vysílají. Celý obraz je typickým znázorněním Sellovy psychiky obohacené bludy a spojené se zálibou v sadomasochismu.

Třetí, dalo by se říci nejtalentovanější pacient, byl Franz Pohl, umělecký zámečník, který se do ústavu dostal z důvodu perzekuce, kdy si na sebe vztahoval vše, co slyšel, cítil, že mu lidé vyhrožují, odposlouchávají ho klíčovou dírkou apod. Nejpodstatnějším problémem u něho byly bludy a sluchové halucinace a postupem času se u něho začala projevovat i demence.³² V textu výše jsme zmínili talentovaný a to z důvodu, že z pacientů již zmíněných byl vyučen v uměleckém řemesle, tudíž je jeho práce ve výtvarných dílech lépe zvládnutá. Budeme se zabývat obrazem z let, kdy se u něho schizofrenie dostala do nejvyššího stupně – „Anděl smrti“ (viz Přílohy II, obr. 3). Velice přesně můžeme rozpoznat anděla se svatozáří, který drží v pravé ruce meč, jeho levá noha stojí na krku člověka, který ji chce svou pravou rukou odstranit a levou se snaží oddálit andělskou ruku s mečem. Nohy člověka míří směrem vzhůru a pozoruhodné je, že jsou malovány směrem zezadu, obráceně. Celkový dojem z obrazu je dynamický, číší z něho pohyb, strach, napětí. Také barva obrazu vyvolává jisté napětí. Přemíra zelené, výrazná červeně a modř vyjadřují jakýsi děj. Z obrazu lze vyčíst Pohlovu chorobu zcela zřetelně, tedy jeho strach z lidí, pronásledování atd. Možná se snažil zobrazit sebe samého jako člověka, který je ohrožován andělem a jeho snahu ubránit se.

U schizofrenních autorů je třeba shrnout jejich činnost do několika typických forem tvorby. Zásadním bodem je, že výtvarná činnost schizofreniků nesměruje k žádnému cíli, mají tendence vyjádřit to, co se v nich v danou chvíli odehrává, po dokončení díla se již nezaobírají jeho celkovým dojmem, nevylepšují ho jako většina malířů, prostě pokračují dál a tvoří další a další díla. Nemocné v tvorbě

³¹ [Srov.] PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2009, s. 283 - 284.

³² [Srov.] tamtéž, s. 299 - 300.

také nijak neomezuje realistický svět kolem nich, v popředí nestojí účel a smysl díla, proto je ve většině případů výjev na obraze až absurdní. Skoro u všech nemocných hrají při tvorbě roli jejich vzpomínky, také myšlenky, které je v danou chvíli napadnou, či různé pokusy apod. Z těchto důvodů tedy můžeme tyto duševně nemocné jedince pravděpodobně zařadit do našeho okruhu amatérských umělců.

Celkově je psychicky či duševně nemocných jedinců nepřeberné množství a každý trpí jinou formou nemoci. Někteří jedinci výtvarně tvoří pouze z popudu vlastních lékařů, tedy netvoří, protože to chtějí sami od sebe, ale protože musí, proto je tedy nemůžeme považovat za amatérské, leč psychicky nemocné, tvůrce. Oproti tomu například schizofrenici, kterými se zabýváme převážně, vytvářejí svá díla pouze ze své vlastní vnitřní potřeby, mají jakési nutkání tvořit. Chtějí tvořit, protože je to, řekněme, naplňuje, nebo se chtějí tímto způsobem oddálit sociálním stykům, či přes svou tvorbu promlouvají k druhým lidem, anebo jen výtvarně zpodobňují své myšlenky, obavy, sny či přání... Ještě nikdy nikdo nepřišel k přesnému a jasnému důvodu, proč takto nemocní lidé tvoří, co je k tomu vede, jelikož důvody jsou velmi rozličné. A proto budeme muset tento problém nechat pravděpodobně ještě neuzavřený.

1.5 Tvorba lidí s fyzickým handicapem

Pokud hovoříme o výtvarných amatérských umělcích, je až skoro nemožné nezmínit se o jedincích, kterým se během života stala nehoda, jejímž výsledkem bylo upoutání na invalidní vozík. Existuje velmi mnoho příběhů takto postižených lidí, ale už o trochu méně je jedinců, kteří svůj život nevzdali a pokusili se jít dál, i když trochu jiným způsobem, než původně zamýšleli. Konkrétně bychom rádi hovořili o lidech, kteří malují ústy nebo nohama. Tito lidé nezamýšleli vystudovat výtvarnou školu, ale díky nehodě nebo nemoci je malování pouhou možnou a jedinou činností, kterou mohou dělat a baví je.

Chceme odkázat přímo na jedince, kterým nehoda porušila míchu, a určité části těla jim přestaly fungovat. Zejména se jedná o jedince fyzicky postižené kvadruplegií a pentaplegií, ale patří sem například i jedinci s dětskou obrnou.

Kvadruplegie vzniká při poškození míchy, takže se postižený stává ochrnutým a má částečně nehybné všechny čtyři končetiny.³³ Pentaplegici jsou ochrnutí stejně s výjimkou, že mají navíc ochrnutou bránici, takže musejí být napojeni na plicní ventilátor.³⁴

V České republice od roku 1993 působí sdružení a nakladatelství UMÚN s. r. o., které je součástí Celosvětového sdružení malířů, jež malují ústy nebo nohama. Zakladatelem tohoto sdružení je A. E. Stegmann, který jako malý onemocněl dětskou obrnou. Přestaly mu fungovat ruce a začal se věnovat malování ústy.³⁵ Díky sdružení UMÚN mají takto nemocní malíři možnost své výtvoř ukázat společnosti, vydělat si nějaké peníze a stát se právoplatnými občany ve společnosti.

Konkrétně bychom rádi poukázali na příběh milevského rodáka Pavla Hejhal, který se stal po ošklivé autonehodě pentaplegikem a začal malovat ústy.

Pavel Hejhal se narodil v roce 1983. Po základní škole začal studovat na Střední průmyslové škole ve Volyni. V roce 2002 měl ošklivou autonehodu, při které si poranil krční páteř a stal se z něho pentaplegik. Rok po nehodě mu jeho rehabilitační sestra řekla, ať zkusí malovat ústy a Pavel to začal zkoušet.³⁶ Byla to dlouhá cesta, ale nyní se takovéto tvorbě věnuje denně, pořádá výstavy (viz Přílohy III., obr. 1) a přes sdružení UMÚN své práce i prodává.

Jako první Pavel Hejhal vytvořil soubor květin (viz Přílohy III., obr. 2, 3, 4, 5), k dalším dílům patří například Klášter v Milevsku (viz Přílohy III., obr. 6) nebo Vánoční svíčka (viz Přílohy III., obr. 7).

K dalším autorům, kteří malují ústy nebo nohama a jsou součástí sdružení UMÚN, patří například Petr Šrámek (viz Přílohy III., obr. 8), Šárka Dvorská (viz Přílohy III., obr. 9), Tomáš Janoušek (viz Přílohy III., obr. 10), Adriana Příbylová (viz Přílohy III., obr. 11) a mnoho dalších.

³³ [Srov.] Kvadruparéza. *Velký lékařský slovník* [online]. 2008 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://lekarske.slovniky.cz/pojem/kvadrupareza>

³⁴ [Srov.] HEJHAL, Pavel. Vítá Vás ústy malující Pavel Hejhal. *Pavel Hejhal: ... ne ruka, to duše maluje* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dok/ROjAaUNVtqehAxNw>

³⁵ [Srov.] O Sdružení. *Nakladatelství UMÚN: Ne ruka, to duše maluje...* [online]. 1993-2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.umun.cz/?o-sdruzeni,63>

³⁶ [Srov.] HEJHAL, Pavel. Vítá Vás ústy malující Pavel Hejhal. *Pavel Hejhal: ... ne ruka, to duše maluje* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dok/ROjAaUNVtqehAxNw>

Tito lidé jsou podle našeho názoru typickými amatérskými výtvarnými tvůrci, protože jejich sny byly nejspíš jiné než se věnovat výtvarné tvorbě. Bohužel je potkal nemilý osud a nezbylo jim nic jiného, nedostali jinou možnost dělat jinou činnost. Ale malování je baví a naplňuje, jak mnozí z nich sami tvrdí.

2 Současná amatérská tvorba a její prezentace na internetu

V následující kapitole se zaměříme na amatérskou tvorbu vyskytující se na internetových stránkách, tedy výtvarných amatérských galeriích, blozích, portfoliích apod., díky kterým mají výtvarníci možnost se více zviditelnit a ukázat svá díla světu, popřípadě je i zpeněžit. Budeme se zabývat jednotlivými webovými stránkami, na nichž nalézáme tvorbu amatérských výtvarníků. Na celém světě existuje velmi mnoho internetových stránek a galerií, které se zabývají touto produkcí. My se ovšem zmíníme pouze o několika z nich, které jsou pro nás nejzajímavější. Mezi námi vybrané internetové stránky patří DeviantArt, Pinterest, Dribbble, Designspiration a český Projekt Baraka.

Po roce 1945 začal rozvoj počítačů a s nimi i vývoj internetu. Postupem času tak vznikaly nové možnosti nejen pro výtvarníky, kteří se díky internetu mohli více zviditelnit a dostali novou možnost ukázat svá díla. Autor internetového článku „Potenciál života v dnešní době“, Ludwig říká, že: „Současná doba je dobou relativní volnosti a širokých možností, alespoň v našich zeměpisných šířkách. Díky moderním technologiím a internetu jsme napojeni na nejnovější vědění a nepřehledné množství informací z celého světa.“³⁷ Moderní doba internetu tedy lidem velmi usnadňuje život. Na internetu mohou jednotlivci nalézt nepřehledné množství informací, obrázků, fotografií apod. A právě této možnosti se chytli i naši amatérští autoři, kteří vystavují svou tvorbu na internetových stránkách, amatérských výtvarných galeriích, webových blozích apod. a někdy se jim podaří i jejich práce prodat.

2.1 DeviantArt

První velkou virtuální galerií je DeviantArt (viz Přílohy IV., obr. 1) obsahující více než 265 milionů obrazů, fotografií, literárních textů, filmové tvorby apod.,

³⁷ LUDWIG, Petr. *Grow job institute: Potenciál života v dnešní době*. In: [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.growjob.com/clanky-personal/potencial-zivota-v-dnesni-dobe/>

mající kolem 28 milionů vystavovatelů. Byla založena 7. srpna 2000 Scottem Jarkoffem, Matthewem Stephensem a Angelo Sotirou se sídlem v Hollywoodu, ve Spojených státech amerických. Jak sami zakladatelé říkají: „Jsme hnutí za osvobození tvůrčího vyjádření. Jsme přesvědčeni, že umění je pro každého a proto jsme vytvořili kulturní kontext toho, jak vše vznikalo, jak se to objevilo a sdílíme to dál.“³⁸ Pomáhají vystavovatelům najít jejich identitu prostřednictvím sebevyjádření, inspirují lidi, aby naplňovali umění svou kreativitou. Díla mají organizační strukturu a vystavovatelé i návštěvníci mohou na stránky vkládat své komentáře nebo k dílu přikládat kritiku, což DeviantArt dělá tzv. on-line komunitou. DeviantArt pořádá také různé akce a konference. Například v roce 2005 pořádali první konferenci v Los Angeles, kde se objevili i známí umělci a na velikých plátnech promítali různé kresby.

Tato internetová galerie nás, z pohledu výtvarného, velmi zaujala především z důvodu jejího lehkého ovládání. Pokud chceme najít konkrétní druh, obor či typ výtvarné tvorby, stačí napsat klíčové slovo do vyhledávače a hned nás přesměruje na správný odkaz. Další zajímavostí galerie je, že je vedena jako jakýsi internetový magazín. Na přední straně například najdeme aktuality a novinky, které jsou pro daný den zajímavé, také jsou zde vybrána nejlepší díla určitých autorů s odkazy na jejich vlastní galerii v DeviantArt. A v neposlední řadě je velmi dobře provedené, jak DeviantArt dělí tematicky tvorbu od různých autorů. Například jeden článek se zaměřuje pouze na výtvarně zpracované „Trpaslíky“ (viz Přílohy IV., obr. 2).

2.2 Pinterest

Pinterest (viz Přílohy IV., obr. 3) je webová stránka, která umožňuje svým uživatelům vkládat do kolekcí v ní vytvořených obrázky nebo fotografie. Dalo by se říci, že jde o stránku, nebo chceme-li službu, která umožňuje „záložkování“ obrázků. Každý uživatel registrovaný na Pinterestu má svou vlastní obrázkovou nástěnku, kam vkládá své vlastní obrázky. Ostatní uživatelé mají možnost si tyto nástěnky prohlížet a hledat inspiraci. Jednotlivé obrázky

³⁸ About deviant Art: At DeviantArt, we bleed and breed art. *DeviantArt* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://about.deviantart.com/>

mohou ostatní uživatelé komentovat, „připínat“ na vlastní zdi nebo je jen „likovat“.

Pinterest se prezentuje pouhými slogany typu: „Objevujte nápady na projekty nebo zájmy, které pečlivě vybrali lidé jako vy. Vytvořte pin ze všeho, co chcete uložit. Na nástěnkách shromažďujte piny podle tématu nebo zaměření. Rozhlédněte se kolem a nechejte se inspirovat piny ostatních lidí.“³⁹

Pinterest se ovládá velmi snadno. Pokud nás zajímá nějaké téma, například i jen pouhá barva, zadáme název (ovšem anglicky) do vyhledávače a okamžitě nás přesměruje na nástěnku, kde se objeví obrázky, které v sobě námi zadané klíčové slovo (u nás barvu) obsahují (viz Přílohy IV., obr. 4). Na téže nástěnce se pod vyhledávačem otevře další nabídka, která rozděluje námi zadané téma na dílčí témata, ze kterých si lze dále vybrat. V našem případě jsme vybrali záložku „Art“ (viz Přílohy IV., obr. 5), která se nám opět vydělila na dílčí záložky, které obsahují jak barvu, tak „Art“. Tímto způsobem bychom mohli pokračovat pořád dál a dál.

2.3 FFFFound

FFFFound (viz Přílohy IV., obr. 6) je internetová galerie, která je velmi podobná Pinterestu. Funguje na stejném principu. Její uživatelé na ní vkládají své obrázky a fotografie. Uživatelé mají také své vlastní nástěnky, na které vkládají své produkty. Tyto nástěnky si další uživatelé mohou prohlížet a obrázky komentovat. Další možností Ffffound je, že odkazuje také na jiné internetové stránky registrovaných uživatelů. Jediné, co galerii chybí, je samostatný vyhledávač, díky němuž by bylo mnohem snazší se na ní orientovat. Jedinou, asi i hlavní orientací na webu je její levý panel, kde můžeme najít nedávnou aktivitu uživatelů, tedy obrázky, které byly naposledy na galerii vloženy.

³⁹ What's Pinterest?. *Pinterest* [online]. 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <https://about.pinterest.com/cs/whats-pinterest>

2.4 Designspiration

Designspiration (viz Přílohy IV., obr. 7) je internetová stránka vytvořená v roce 2010 Shelbym Whitem, fungující na podobném principu jako známější verze Pinterest. Její uživatelé mají své nástěnky, kam vkládají obrázky a fotografie. Obrázky mohou další uživatelé komentovat, dále sdílet apod. Velmi nás zaujalo vyhledávání na této stránce. Vedle klasického vyhledávání podle klíčového slova je zde možnost hledání podle barvy (viz Přílohy IV., obr. 8) a je jí zde opravdu velké spektrum (viz Přílohy IV., obr. 9).

Tato internetová stránka nás zaujala opravdu asi vedle Pinterestu nejvíce, jelikož je převážně zaměřena na umění a design.

2.5 Projekt Baraka

Známou obrazovou a fotografickou galerií je tzv. Projekt Baraka (viz Přílohy IV., obr. 10), který byl vytvořen pro malíře začátečníky i pokročilé. Slovo baraka v překladu znamená štěstí, vůně, dech a esence života, je také požehnáním, a podle Johna Lillyho kosmickou dráhou.⁴⁰ Jakousi kosmickou dráhu, či esenci života má představovat i virtuální galerie Baraka, z níž může její návštěvník čerpat energii, pocity štěstí a úlevy a samozřejmě si pro něho příjemný výtvar i zakoupit. Galerie je rozdělena na dvě hlavní sekce, obrazy a fotografie, které pod sebou skrývají další části tematicky oddělené. Například v sekci fotografie máme možnost objevit fotografie architektury, dětí, rostlin, měst, módy, zvířat a mnohé další. Oddělení obrazů se dále dělí na dvě podkategorie obsahující techniku tvorby a téma díla, která jsou podobná fotografiím. V technikách objevíme například olejomalby, malbu akvarelem, akrylem, pastely, ale také různé linoryty, dřevoryty a grafiky. Pokud se najde zájemce o koupi obrazu, jedná přímo s autorem a nikdo jiný do prodeje nezasahuje.

⁴⁰ [Srov.] MAREK, Vlastimil. *Baraka* [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.baraka.cz/>

Pokud se podíváme blíže na obrázek, najdeme u něho informace o autorovi díla, název díla, jeho rozměry, zda je k prodeji nebo ne, komentáře od jiných uživatelů atp.

Měli bychom též věnovat pár řádků zakladatelům, kteří stojí za vznikem této populární galerie. Nyní je majitelem galerie Baraka Radim Kacer, který se jím stal až po třech letech jejího fungování, jelikož dříve byla známá jako Amatérská obrazárna, kterou založil Luboš Valenta s cílem vystavovat své vlastní obrazy, ovšem postupem času ho oslovovali další umělci se zájmem o prezentaci.⁴¹ Nyní má Projekt Baraka kolem 600 vystavovatelů a existuje v české, anglické a arabské verzi.

Jak již jsme zmínili, Projekt Baraka je českou obrazovou a fotografickou galerií. Je přehledá a lehce se v ní hledá podle klíčových slov nebo například názvu konkrétního díla, pokud jej známe. Obrázky jsou velmi hezky uspořádány do kategorií, což nám ulehčuje hledání. Samozřejmě jsou některá výtvarná díla, která v galerii najdeme, technicky ne příliš dobře zvládnutá a některá jsou povedená.

2.6 Internetové blogy

Je nám známo, že online galerií a webových stránek je na internetu bezpočet, výše jsme zmínili obecně nejznámější, které používá mnoho vystavovatelů. Zapomenout ale nemůžeme ani na jedince, kteří si zakládají své vlastní blogy, na které vkládají své amatérské výtvary s cílem pochlubit se, či pro ně a sebe samé získat uznání druhých. Musíme tedy zmínit alespoň pár blogů amatérských autorů, které nás nejvíce zaujaly a přidaly jsme též ukázky jejich tvorby. Prvním takovým blogem je blog Pavlíny, smirku.blog.cz, o které se na blogu příliš mnoho informací nedozvíme, přesto zde objevíme její výtvarnou tvorbu, která je zaměřená na malbu pastelkami, převážně se zvířecími tématy a kresbu lidí (viz Přílohy V., obr. 1). Další autorkou zabývající se především

⁴¹ [Srov.] IDNES: Projekt Baraka: internetová prodejní galerie obrazů. In: [online]. 2012-10-29 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: http://sdeleni.idnes.cz/projekt-baraka-internetova-prodejni-galerie-obrazu-fho-/kultura-sdeleni.aspx?c=A121023_152905_kultura-sdeleni_ahr

enkaustikou je Jaroslava a její blog www.jaryvlkova.cz, která se věnuje i různým ručním pracím a fotografováním (viz Přílohy V., obr. 2). Poslední amatérskou autorkou spravující vlastní blog je Anna, která, jak sama na svém blogu (<http://elusion.blog.cz>) říká, kreslí od mala, avšak výtvarnou školu nikdy nestudovala, jelikož se rozhodla pro gymnázium. Je samoukem a přiznává, že navštěvovala pouze pár výtvarných kurzů, na kterých se naučila několik základů týkající se výtvarné tvorby (viz Přílohy V., obr. 3).

Amatérské výtvarné blogy jsou opravdu dílem jedinců, které výtvarná tvorba pouze baví, nikdy se jí neučili a chtějí se s ní „ukázat“ společnosti. Většina těchto děl je technicky špatně provedená a jen málo z nich lze považovat za esteticky poutavé, avšak i takovéto prezentace amatérů na internetových blozích jsou pro naši práci podstatné.

3 Výtvarné kroužky, kurzy a workshopy

V této části práce se zabýváme téměř všemi tvůrčími, výtvarnými kroužky a kurzy, které jsou nabízeny veřejnosti na našem území a které jedinci v současné době hojně navštěvují z důvodu osvojení si technických znalostí a dovedností, ale také z důvodu sebepoznání apod. Nutností je též zmínit se, že jde o jedince, kteří chtějí sami, z vlastního podnětu, vytvářet výtvarná díla. Okrajově se také zmíníme o kurzech a workshopech, které nabízejí veřejné instituce široké veřejnosti.

Jedinci, kteří navštěvují takovéto kurzy, se chtějí výtvarné tvorbě věnovat z vlastního popudu, a protože je výtvarná tvorba baví. Dalším aspektem navštěvování takovýchto kurzů je možnost sociálního sblížení se s jinými lidmi. Některé výtvarné kurzy se pořádají sice za účelem výtvarně tvořit, ale mnozí je berou pouze jako čas oddychu, čas povídání si s novými nebo starými přáteli, čas pro poznání nových lidí, které baví stejná činnost atd. Takže výtvarné kroužky, kurzy a workshopy neslouží lidem pouze k osvojení si nových výtvarných technik, ale dle našeho názoru se výtvarní amatéři sházejí také kvůli společnosti jiných lidí.

Pro lepší pochopení problematiky si vysvětlíme rozdíly mezi kroužkem, kurzem a workshopem. Slovník cizích slov definuje pojem kurz jako: „Soubor přednášek, učebných lekcí určitého oboru.“⁴² Můžeme tedy soudit, že na výtvarném či tvůrčím kurzu se jednotlivci učí výtvarné práci s výtvarným náčiním, výtvarným postupům, technikám apod. O kroužcích nám Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR říká, že jde o: „Menší společnost scházející se zpravidla s určitým cílem, jinak i skupina lidí spjatá společnými zájmy apod.“⁴³ Proto také výtvarné kroužky známe ve velké většině jako kroužky pro děti, ale samozřejmě existují kroužky pro dospělé popř. kroužky pro důchodce, nicméně kroužky pro děti jsou zastoupeny nejvíce. A v neposlední řadě: „Workshop je naučnou aktivitou, v níž si vyučující připraví program tak, aby účastníci pomocí vlastních zkušeností a dovedností došli k výsledku, který je pro ně užitečný a mohou ho použít pro další práci. Workshop je určen spíše pro jednotlivce více

⁴² KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 2., upravené. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 390. Odborné slovníky.

⁴³ Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR: Internetová jazyková příručka. [online]. 2008-2015 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=krou%C5%BEk&Hledej=Hledej>

znalé, u nichž se předpokládá, že teoretické znalosti již mají, z toho důvodu, že se teorie na workshopech neprobírá, a proto je workshop pro účastníky prohloubením dočasných znalostí a slouží i k dalšímu vzdělání.⁴⁴ Workshopů se tedy účastní jedinci, kteří již mají nějaké, byť malé, zkušenosti s určitým typem tvorby a díky samostatné práci pod vedením vyučujícího se učí novým věcem, prohlubují si své znalosti a dovednosti.

V následujících podkapitolách se zabýváme tradičními kurzy kresby a malby, kurzy prostorové tvorby a keramiky, kurzy počítačové grafiky. Zmiňujeme se o kurzech, které jsou zaměřeny na introspekci a sebereflexi člověka. Samozřejmě jsou též „Hobby artové“ kroužky a kurzy nabízené veřejnými institucemi.

3.1 Kurzy kresby a malby

Prvním typem kurzu je kurz kresby a malby. Pro lepší orientaci se nejprve dotkneme teoretického vymezení těchto dvou pojmů a následně popíšeme obecný průběh kurzu.

Kresba podle Encyklopedie českého výtvarného umění: „Převádí trojrozměrnou skutečnost do plochy, abstrahuje, využívá co největší úspornosti, aby dosáhla maximálního účinku.“⁴⁵ Podle M. Friedländera: „Z mnoha důvodů kresba předčí obraz jako svědectví, jako autogram. Vzniká relativně rychle, spontánně, nemusela podstoupit dlouhou a namáhavou cestu řemeslného procesu a je proto méně vázána na umění, tradici a ateliérovou konvenci. Kresba více nežli malba je projevem volby, rozhodnutí, zkratky, duchovního záznamu, proto je nedocenitelná jako bezprostřední, osobní, intimní vyjádření individuality.“⁴⁶ Kresba je tedy určitým svědectvím nějakého stavu, děje, příčiny, je vytvářena rychleji než malba, výběr z kreslířských prostředků je velmi rozmanitý a finančně lépe dostupný než u malby. Též je potřeba zmínit, že účel kresby je

⁴⁴ [Srov.] Workshopy: Workshop definice. In: [online]. 2010-07-26 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://mv-workshop.cz/workshop-definice/70>

⁴⁵ POČHE, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 243.

⁴⁶ Tamtéž, s. 243.

podmíněn různým záměrům umělce, například může sloužit jako průprava pro tvorbu sochařského díla, nebo díla malířského.

Oproti tomu malba, kterou vymezuje Poche: „Dovede pomocí linie a barvy vytvářet na plošném podkladě plasticky objemové a prostorové tvary.“⁴⁷ Dále tvrdí, že: „Při vytváření vnějšího a vnitřního prostoru usiluje malíř o vyvolání iluze prostorové hloubky, třetího rozměru a pracuje prostředky překrývání tvarů, stínování, lineární a barevnou perspektivou apod.“⁴⁸ Malba je tedy vyjádřením nějakého stavu, děje, dojmu, myšlenky, představy, historické nebo politické události, vlastností apod. Díky své barevnosti, objemu a plasticitě je mnohem více schopna vyjádřit ideu a prohloubit představivost. Malba je rozdělena tematicky na malbu historickou, náboženskou, portrétní, krajinu atp. a také z hlediska technického na malbu deskovou, knižní, pastelovou, kvašovou, enkaustiku apod.⁴⁹ Z toho vyplývá, že možnosti sebevyjádření jak z hlediska technického, tak žánrového, jsou nekonečné a každý, kdo se chce malbě věnovat má možnost si vybrat z velkého množství možností k vytvoření svého díla.

Obecně mohou kurz kresby a malby navštěvovat lidé rozmanitého věku, od dětí po starší jedince důchodového věku, začátečníci i pokročilí. V průběhu kurzu se jedinci učí různým výtvarným technikám, učí se o základní stavbě obrazu, o kompozici, barevné skladbě apod. Účastníci si nejprve osvojují techniku kresby zátiší, následně studují architektonické prostory, na nich je vysvětlována perspektiva, kreslí figury, následuje výuka teorie barev, na níž navazuje samotná malba, a v neposlední řadě není opomenuta ani kresba v plenéru, či individuální vyjadřování sebe sama.⁵⁰

Mezi další kurzy můžeme zahrnout figurální kresbu, kterou navštěvují jedinci, kteří už mají nějaké teoretické i praktické poznatky s kresby samotné, teoreticky zmíněné výše. Na kurzu figurální kresby se účastníci snaží zobrazit lidské tělo, nejprve po anatomických částech a později už kreslí celé figury. Je probírána anatomie lidského těla, podepřená ukázkami z knih, které se anatomií těla, i z kresebného hlediska zabývají, kupříkladu *Anatomie pro výtvarníky* od G. Fehéra nebo *Anatomie pro výtvarníky* od Jana Zrzavého.

⁴⁷ POCHÉ, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 282.

⁴⁸ Tamtéž, s. 282

⁴⁹ Tamtéž, s. 282.

⁵⁰ [Srov.] *Výtvarný ateliér: Kurz kresby a malby*. In: [online]. [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kurz-kresby-a-malby/>

Samozřejmě není opomenuto i vyjádření se k proporcím lidského těla, které jsou důležitou oporou a pomůckou pro takovou tvorbu.⁵¹

Jiným kurzem může být i kurz olejomalby, jejíž technika a používání olejových barev není příliš známé, ani běžné pro širokou veřejnost. V první řadě je nutno objasnit samotný termín olejomalba. Podle Blažíčka a Kropáčka je olejomalba: „Malířská technika, používající barev, jejichž pojídlem je jemný olej a ředidlem terpentýn, vznikla ve středověku z techniky temperové. Olejomalba dovoluje práci na různém podkladu, barvy nesplývají, lze je však míchat, nanášet na sebe a není nutno čekat na zasychání jednotlivých tahů. Je možná i kombinace olejomalby s temperou.“⁵² Lze tedy předpokládat, že lidé z široké veřejnosti v oboru nevyučení tuto techniku malby používají minimálně, z důvodu jejich možné netrpělivosti, jelikož barva déle zasychá a její způsob přípravy a namíchání patří mezi složitější.

V kurzu se účastník seznámí s podklady a podložkami pro tvorbu s olejovými barvami, výhodou pro něho budou již předem zhotovené a namíchané olejové barvy. Nicméně se jedinec naučí a vyzkouší si různé techniky nanášení olejomalby, například vrstvenou techniku nebo techniku alla prima, při níž se obraz namaluje najednou do mokrých barev a je také technikou rychlejší pro schnutí.⁵³

3.2 Kurzy keramiky a prostorové tvorby

Další velmi zajímavé a v mnoha ohledech i zábavné jsou kurzy keramiky a prostorové tvorby, jinak také sochařství. Jedinci se v nich učí pracovat s hlinou, keramickou hmotou, učí se točit na kruhu a přičichávají k dávným technikám, které používali již naši předci.

⁵¹ [Srov.] Výtvarný ateliér: Figurální kresba. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/figuralni-kresba/>

⁵² BLAŽÍČEK, Oldřich J. a JIŘÍ KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: Názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, 1991, s. 146.

⁵³ [Srov.] Výtvarný ateliér: Velký kurz klasické (hyperrealistické) olejomalby. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/velky-kurz-klasicke-hyperrealisticke-olejomalby-6000kc/>

Před samotnou charakteristikou sochařských a keramických kurzů je důležité si definovat základní pojmy, tedy keramika a sochařství. Podle Pocheho je keramika: „Souhrnný název pro výrobky ze sušené nebo pálené hlíny. Z hlediska umělecko-historického je nejzajímavější dutá keramika, tj. nádoby, plastiky, vytvářené na hrnčířském kruhu. Podle materiálů, výrobní techniky a pojetí povrchu rozeznáváme tyto druhy keramiky, jež jsou zároveň i vývojovými stadii, třebaže leckdy existují vedle sebe: hrnčířina, terakota, kamenina, fajáns, pórovina a porcelán.“⁵⁴ Z toho plyne, že pokud se jedinec rozhodne pro keramické tvoření, má možnost si vybrat hned z několika možností tvorby, ze které vznikne dílo, jež si bude moci jednotlivec odnést domů a prakticky ho i využívat.

Pro změnu sochařství: „Označuje zpravidla jednak výtvarnou práci s hmotou a vlastnostmi její trojrozměrné objemovosti, a jednak díla, která touto činností vznikají a v nichž rezonuje hmatový smysl. Dále je sochařství děleno na skulptivní a plastické vycházející z vlastností materiálu a povahy techniky. Skulptura ubírá z hmoty otesáváním kamene, dřeva. Plastika hmotu přidává modelováním hlíny, vosku, tj. nanášením. Motivem sochařství je lidská postava, ale také zátiší, na reliéfech i krajina a architektura, dále ornament, arabeska, symbol, znak apod.“⁵⁵ Z tohoto upřesnění si můžeme všimnout rozdílnosti mezi keramikou a sochařstvím samotným. Sochařství pracuje s plastikami a skulpturami, tudíž se u této techniky méně předpokládá s následným praktickým využitím, avšak ne ve všech případech. U sochařství si můžeme představit spíše díla například figurální, ale i reliéfní či reliéfní-ornamentální, tudíž určená spíše pro potěšení z prohlížení si daného díla.

V rámci keramického kurzu se jeho účastník seznámí s již zmíněnými druhy a typy keramické tvorby, naučí se pracovat s kruhem, na němž si bude schopen vytvořit například hrnek nebo vázu aj., seznámí se s technikou lití keramické hmoty do forem a v neposlední řadě se seznámí s různými možnostmi dekorace keramiky, od glazování po dekorování pomocí skla.⁵⁶ V sochařském kurzu si jednotlivci naučí vymodelovat například lidskou hlavu, reliéf či figuru ad., a

⁵⁴ POCHÉ, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění: Naivní umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s. 207-209.

⁵⁵ Tamtéž, s. 476-479.

⁵⁶ [Srov.] Výtvarný ateliér: Keramická dílna. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/keramicka-dilna1/>

s tím také souvisí znalosti z lidské anatomie, jež je součástí kurzu, ovšem již ne tak dopodrobna probírána, jako například v kurzu figurální kresby.⁵⁷

3.3 Kurz počítačové grafiky

Neměli bychom vynechat ani kurz zabývající se počítačovou grafikou, která je brána za poměrně nový a mladý typ tvorby. Nejprve si definujme grafiku obecně. Podle Blažíčka a Kropáčka je grafika: „Původně uměním kresby, později zahrnuje a znamená všechny postupy, jimiž lze text, kresbu, malbu nebo snímek reprodukovat a rozmnožit. Rozeznává se grafika umělecká, která je oborem výtvarného umění, a grafika technická, která je průmyslovým odvětvím. Umělecká grafika se svými technikami se řadí po bok malířství a dělí na grafiku volnou a užitou.“⁵⁸

Avšak mi zde hovoříme hlavně o počítačové grafice, která je: „Z technického hlediska obor informatiky, který používá počítače k tvorbě umělých grafických objektů a dále také na úpravu zobrazitelných a prostorových informací, nasnímaných z reálného světa (například digitální fotografie a jejich úprava, filmové triky). Z hlediska umění jde o samostatnou kategorii grafiky.“⁵⁹ Počítačovou grafiku můžeme využít v mnohých odvětvích, od webových stránek přes herní grafiku a multimediální CD po displeje mobilních telefonů. Dále ji také dělíme do dvou hlavních skupin, na grafiku 2D a 3D. K 2D grafice můžeme přistupovat ze dvou hlavních hledisek. První stránkou je grafika vektorová, která: „Ukládá přesná geometrická data, např. souřadnice bodů, propojení mezi body (úsečky a křivky) a vyplnění tvarů. Většina vektorových grafických systémů umožňuje použít standardní tvary jako kružnice, čtverce atd.“⁶⁰ Druhou stránkou je pak grafika rastrová, jež: „Je pravidelnou sítí pixelů, organizovaná jako dvourozměrná matice bodů. Každý pixel nese specifické

⁵⁷ [Srov.] Výtvarný ateliér: Sochařská dílna. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/socharska-dilna/>

⁵⁸ BLAŽÍČEK, Oldřich J. a JIŘÍ KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: Názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, 1991, s. 73.

⁵⁹ ICT kompetence: Počítačová grafika. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.kteiv.upol.cz/frvs/ict-kubricky/?page=pocitacova-grafika/pocitacova-grafika>

⁶⁰ Tamtéž.

informace, např. o jasu, barvě, průhlednosti bodu, nebo kombinaci těchto hodnot. Obrázek v rastrové grafice má omezené rozlišení, které se udává počtem řádků a sloupců. Často se kombinuje rastrová a vektorová grafika v souborových formátech jako PDF či SWF.⁶¹ „Co se týká 3D grafiky, ta je podobná vektorové grafice, ovšem její data jsou uložena v trojrozměrném souřadnicovém systému. Různými technikami se dají ve 3D grafice vytvořit velmi realisticky vypadající obrázky díky věrné simulaci světelných a optických jevů jako jsou stíny, odrazy, lom světla či kaustika. Pokročilé vývojové nástroje umožňují i realistické animace včetně pohybů oděvu, vlasů, vodní hladiny a simulace fyzikálních jevů jako je gravitace a odrazy.“⁶² Jak jsme již zmínili výše, počítačová grafika je v současnosti opravdu všude a mnoho lidí má zájem objevit její principy a postupy tvorby, proto samozřejmě existují nejrozličnější kurzy, kde se jejich absolventi učí různé metody a triky s elektronickými médii. Jedinci se učí propojovat výtvarnou stránku jejich osobnosti s technickým přístrojem a jeho virtuálními prostory.

3.4 Kurzy zaměřené na introspekci a sebereflexi

Kurzy zaměřené na introspekci a sebereflexi se věnují účastníkům převážně z hlediska psychologického a snaží se podpořit, probudit, odpoutat jedincův vnitřní ba i tajemný svět. Díky těmto kurzům má jedinec možnost odpoutat se od stresu, zvýšit své sebevědomí, zpracovat emoce, zklidnit se, získat energii, získat vhled, získat schopnost „sebeléčby“ apod. Kurzy se také snaží o překonání jakési bariéry v nitru člověka.

Prvním typem kurzu zaměřeného na sebereflexi a zvýšení schopnosti „věřit si“ je kurz kreslení pravou mozkovou hemisférou (viz Příloha VI., obr. 1), který je v současné době velmi populární, oblíbený a také hojně navštěvovaný, jelikož se prezentuje jako snadné a rychlé naučení lidí kreslit. V první řadě je třeba si vysvětlit, co to vlastně kresba pravou mozkovou hemisférou je a co se při ní děje. Podle Edwards, která je považována za zakladatelku této metody učení:

⁶¹ ICT kompetence: Počítačová grafika. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.kteiv.upol.cz/frvs/ict-kubricky/?page=pocitacova-grafika/pocitacova-grafika>

⁶² Tamtéž.

„Lidský mozek používá dva zcela odlišné způsoby přemýšlení – jeden analytický a druhý vizuální.“⁶³ Její metoda tohoto typu kresby: „Vychází z několika postupů - naučení se vnímat jednotlivé prvky odděleně, liniové kresby, pozorování jednotlivých předmětů a mezer mezi nimi, díky čemuž docílíme ztráty strachu typu: portrét - to nikdy nezvládnou nakreslit, apod. Promyšlená série cvičení nás vede k oproštění od zbytečného hodnocení, analýzy a hodnocení typu - umím/neumím, lehké/těžké, hezké/ošklivé. Pokud levá půlka - tedy naše analytická část neumí věc pojmenovat, zařadit a zaujmout postoj, je právě vhodný čas pro pravou půlku, která prostě tvoří.“⁶⁴ Můžeme tedy říci, že cílem takového kurzu je v první řadě překonání určité překážky, kterou v sobě jedinec ohledně kreslení má. Člověk se naučí hlavně vidět, vnímat linie, světlo, stín a nakonec i celek.

Velmi zajímavým kurzem je tvorba mandaly (viz Přílohy VI., obr. 2). Mnoho lidí tuto tvorbu nezná, což je škoda, protože při tvorbě mandaly lze relaxovat, je nástrojem pro sebepoznání a ovlivňuje mnoho dalších funkcí člověka. Slovo mandala pochází z východu a znamená kruh, oblouk, nebo magický kruh. K nám toto slovo proniklo díky C. G. Jungovi a psychoterapii, kdy mandalu využíval pro léčbu svých pacientů. Při tvorbě mandaly je nejdůležitější její barevnost a tvarovost, protože při spojení tvaru a barvy dochází k celkové harmonii, která působí na jejího tvůrce i pozorovatele.⁶⁵ Tvorba mandaly by podle odborníků měla přinášet, jak jsme zmínili už v úvodu kapitoly, zpracování emocí, zklidnění, získání energie, získání vhledu, zvýšení sebevědomí a sebeléčení. V kurzu tvoření mandaly půjde převážně o meditativní způsob malby, ale také o trpělivost, pečlivost a skromnost při její tvorbě.⁶⁶ Mandalu může jedinec použít pouze pro estetické účely, ale také pro její léčivé účinky. Mandala může podpořit i léčbu fyzických, psychických a psychosomatických obtíží. Lze využít i jako pomůcka pro meditaci a relaxaci.

Ke kurzům, které se zabývají introspekcí a sebepoznáním, bychom měli také zařadit kurz, zabývající se arteterapií. Avšak než přejdeme přímo ke kurzu, lépe řečeno workshopu, zabývajícího se arteterapií, musíme tuto terapii nejdříve

⁶³ EDWARDS, Betty a [překlad Tomáš SLÁDEK]. *Naučte se kreslit pravou mozkovou hemisférou: kurz obohacení kreativity a uměleckého sebevědomí*. Vyd. 1. Brno: Zoner Press, 2011.

⁶⁴ Výtvarný ateliér, s námi se naučí malovat každý: Kreslení pravou mozkovou hemisférou. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kresleni-pravou-mozkovou-hemisferou/>

⁶⁵ [Srov.] Mandala. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.centrum-mandala.cz/mandala>

⁶⁶ [Srov.] Výtvarný ateliér, s námi se naučí malovat každý: Kurz malování mandaly. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kurz-malovani-mandaly/>

charakterizovat a osvětlit důvody, proč zrovna ji řadíme do našich amatérských výtvarných kurzů.

Arteterapie je velmi obsáhlý obor zabývající se nepřeberným množstvím problémů, kterými lidé trpí, psychickými i fyzickými. A i přesto ji v této práci musíme zmínit, jelikož někteří lidé výtvarně tvoří z vlastní vůle, ne kvůli pokynům terapeuta, který jim zadá úkol. Některé klienty práce, kterou díky arteterapii provozují, opravdu baví a neberou ji pouze jako léčebnou metodu, s níž se snaží vyřešit své problémy. Dalším podstatným jevem je i to, že lidé, kteří se arteterapie účastní, tedy výtvarně tvoří, pravděpodobně nejsou a nebyli vyučeni v uměleckém oboru, tudíž je můžeme řadit do naší skupiny amatérů, i přes naše vyšší sdělení, že amatéři tvoří pro zábavu, protože je výtvarná práce baví a dělají ji z vlastní iniciativy. Tento problém nás velmi zaujal, jelikož si uvědomujeme nemožnost přesného určení pacienta, či klienta a amatéra, kterého arteterapeutická léčba – tvorba baví, a díky některým terapeutickým případům jsme ochotni se tohoto problému zhostit, jelikož jsme toho názoru, že převážně fyzicky postižení klienti navštěvují terapie hlavně z důvodu vnitřního popudu vytvářet něco, co je naplňuje a baví.

Abychom lépe pronikli do problematiky arteterapie, musíme si vysvětlit, co to vlastně je a komu, proč a jakým způsobem pomáhá. Arteterapie je jistou formou léčby lidí s vývojovým, tělesným, mentálním, sociálním postižením, a také jedinců s tělesnými nebo duševními problémy, která má díky svým výjimečným a specifickým možnostem pozitivní vliv na handicapované jedince, jímž pomáhá seberealizovat se, rozvíjet imaginativní vnímání reality a rozšiřovat normální životní situace včetně přizpůsobivosti k okolnímu prostředí, zejména společnosti.⁶⁷ Arteterapie je poměrně mladý obor psychoterapie, přestože není jen jednou z jejích forem, který v sobě neskrývá pouze obory psychoterapeutické, ale zabývá se též teorií umění, filozofií, teologií apod. Důvodem, proč bychom se měli arteterapií v této práci zabývat je, že jde o jakýkoli tvořivý projev, tudíž činnost, kterou provozuje jedinec za cílem uzdravit se. Z toho můžeme vyvodit, že tito lidé netvoří za účelem vytvořit výtvarné dílo, ale tvoří, aby pomohli sami sobě, případně i svému okolí.

Pro naše potřeby si uvedeme několik vysvětlení a definic od různých autorů, jelikož přesně, jasně a výstižně pojem arteterapie vymezit nelze a to z důvodu

⁶⁷ [Srov.] JEBAVÁ, Jana. *Úvod do arteterapie*. Praha: Karolinum, 1997, s. 5.

jejího zasahování do jiných oblastí souvisejících s psychoterapií, uměním, filozofií atd. Jebavá hovoří o pojmu arteterapie jako o formě psychoterapie, kdy prostřednictvím grafické, malířské a sochařské činnosti působí jako prostředek výchovy, sociální integrace, komunikace pro handicapované jedince.⁶⁸ Americká asociace Art Therapy o arteterapii tvrdí, že je: „Činností zabývajících se mentalitou a zdravím lidí, kde klienti, jímž pomáhá terapeut, používají umělecká média, kreativní proces a výsledky kresby pro prozkoumávání svých pocitů, urovnání emocionálních konfliktů, posilování sebevědomí, řízení chování a závislostí, rozvíjení sociální dovednosti, zlepšování orientace v realitě, snižování úzkosti a zvyšování sebevědomí.“⁶⁹ V neposlední řadě musíme též zmínit vysvětlení České arteterapeutické asociace, která arteterapii definuje jako: „Obor využívající výtvarný projev jako hlavní prostředek poznávání a ovlivňování lidské psychiky ve směru redukce psychických či psychosomatických obtíží a redukce konfliktů v mezilidských vztazích. Výtvarné tvořivé aktivity mají podporovat zdraví a podpořit léčení.“⁷⁰

Z výše uvedených definic můžeme stanovit bezpočet cílů, ke kterým arteterapie směřuje. Mezi hlavní cíle patří uvolnění, sebevímání, sebehodnocení, motivace, hledání pocitů, emocí, rozvoj fantazie, přijetí druhých lidí, zapojení se do skupiny, řešení problémů, pochopení vztahů atd. Cílem terapie je zlepšit klientovo sebevědomí, motivovat ho a posílit sebekontrolu.

Jelikož jsme v úvodu kapitoly zmínili, že se hodláme zabývat lidmi, kteří berou arteterapii sice jako pomoc, ale více jako zábavnou činnost, která je v jejich léčbě provází, budeme se tedy zabývat jen a pouze těmito lidmi. Do této skupiny podle našeho názoru patří jedinci fyzicky postižení, konkrétně v zájmu naší práce, nevidomí a slabozrací. Tato problematika nás zaujala především díky jednomu výtvarnému dílu nevidomé, šestadvacetileté, dívky – jejímu autoportrétu (viz Přílohy VI., obr. 3), který vytvořila pouze se znalostí hmatu. Lidé s tímto postižením většinou trpí psychickými problémy, jakými jsou například ztráta sebevědomí a nezávislosti, které se arteterapie snaží přinejmenším zlepšit. K typické výtvarné tvorbě takto postižených patří modelování z hlíny, se kterou jsou schopni pracovat, právě díky jejich vyvinutější schopnosti hmatu. Avšak i tato tvorba je složitou, jelikož postižený

⁶⁸ [Srov.] JEBAVÁ, Jana. *Úvod do arteterapie*. Praha: Karolinum, 1997, s. 5.

⁶⁹ American arttherapy association. *What is art therapy?* [online]. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.arttherapy.org/upload/whatisarttherapy.pdf>

⁷⁰ Česká arteterapeutická asociace. *Definice a cíle arteterapie* [online]. 2012 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.arteterapie.cz/?podkategorie=arteterapie&clanek=22>

nevnímá předměty, které jsou mu vzdálené, jako menší tak, jak to vnímá člověk vidoucí. Takže pokud by měl postižený tvořit perspektivně, neudělá to tak, jak by měl, jelikož takovou zkušenost nikde nemohl získat. Každopádně, i přes jejich problémy se sebevědomím například, mohou získat díky léčbě zálibení ve výtvarné činnosti, kterou poté budou provozovat nadále, i když nebudou terapie navštěvovat. A tehdy bychom začali hovořit o amatérských tvůrcích.

Dalším příkladem je malá holčička, fyzicky postižená, avšak mentálně zcela zdravá, která se narodila s nemocí kostí, tudíž byla od mala odkázaná na invalidní vozík. Tato holčička, která navštěvovala arteterapeutické hodiny pravidelně a milovala výtvarnou činnost, kterou tam prováděla, se kvůli netrpělivosti dokázala sesunout z vozíku a plazit se po schodech jen proto, aby byla v arteterapeutické místnosti co nejdříve a mohla tvořit. A právě kvůli této holčičce jsme zvolili i arteterapii jako problém k řešení, do kterého zapadá naše problematika, tedy amatérská tvorba.

Arteterapie se tedy pomocí výtvarné tvorby klientů, pacientů, nemocných apod. snaží nalézt původní problém nemoci a následně hledá různé cesty a východiska, jak nemoc napravit.

Co se týká arteterapeutických workshopů, kterých není mnoho, a které jsou nabízeny široké veřejnosti, v sobě nesou pouhou část arteterapeutických metod. Typické pro takovéto workshopy je, aby si klienti vyzkoušeli minimum arteterapeutických technik na sobě samých s následnou reflexí. Většinou se ve výtvarné tvorbě pracuje s dechem a interpretuje se barva.

3.5 „Hobby-artové“ kroužky pro veřejnost

„Hobby artové“ kroužky zmiňujeme hlavně díky jejich velké oblibě u společnosti. Lidé se na nich zdokonalují v manuální zručnosti (převážně), také v řemeslných dovednostech apod. Výtvarná činnost je zde samozřejmě také zastoupena, ale ne už v podobě typických výtvarných kurzů, které jsme zmiňovali výše. Typické pro takovéto kroužky je malování přes šablony, tvoření podle návodů, a minimalizuje se tady vlastní autorská tvorba.

Jelikož je takovýchto druhů kurzů opravdu nepřeberné množství, zmíníme pouze některé z nich, které nás zaujaly.

Prvním oblíbeným kroužkem je výroba věcí z pedigu. Pedig je přírodní materiál, tedy vnitřní část stonku ratanové liány. V kroužcích zaměřených na pedig se klienti naučí z něho plést košíčky, motýli, stojan na šperky, ošatky, koše a mnohé další.

Malování na hedvábí. Kroužek, který mají v oblibě především ženy. Tato technika pochází z Asie a je velmi stará. Kroužky slibují objevení nádherného světa barev. Samozřejmostí je, že není třeba umět malovat, jelikož nabízejí možnost malovat podle různých šablon.

Dalším, v současné době velmi populárním, kroužkem je tvorba z fimo hmoty. Fimo je druh polymerové hmoty, která se zpracovává jako plastelína a po vypálení drží tvar. Kroužky, které se týkají této tvorby, učí s touto hmotou pracovat. Nejvíce se z fimo hmoty vyrábějí šperky.

Mezi další kroužky patří samozřejmě pletení a háčkování, ubrousková technika, výroba vlastních šperků z korálků nebo drátků, malování svíček a mnoho dalších.

Pokud mluvíme o hobby art kroužcích, musíme zmínit i pár internetových stránek, na kterých se objevuje nekonečné množství výrobků tohoto typu produkce, samozřejmě s možností prodeje. Nejznámějšími stránkami jsou např. www.fler.cz (viz Přílohy VI., obr. 4), www.kreativnidarky.cz (viz Přílohy VI., obr. 5) nebo www.dogala.cz (viz Přílohy VI., obr. 6).

3.6 Kurzy organizované veřejnými institucemi

V naší republice existuje a funguje bezpočet veřejných institucí zabývajících se uměním, výtvarnou kulturou a výtvarnou tvorbou obecně. Důvodem, proč několik z nich zmiňujeme, je jejich pořádání různých aktivit, kurzů a workshopů, jichž se jedinci účastní za účelem dosažení alespoň minimálního vzdělání ve výtvarném oboru nebo je navštěvují (to je pro nás důležité) pouze

z vlastní nutnosti a nutkání tvořit a produkovat svá výtvarná díla. Jedná se buď o jedince, kteří se chtějí na danou školu dostat a studovat na ní, proto navštěvují tzv. přípravné kurzy, nebo je navštěvují jedinci, kteří studují jiný obor na jiné škole, nebo pracují a kurz či workshop navštěvují pouze z důvodu pobavit se, naučit se něco nového, a berou ho pouze jako jakési hobby.

A právě jeden z takovýchto kurzů, kurzů pro veřejnost, pořádá Vyšší odborná škola uměleckoprůmyslová a Střední uměleckoprůmyslová škola z Prahy, která nabízí přípravný výtvarný kurz uchazečům o studium, ale právě také zájemcům jakéhokoli věku a povolání. Sama škola říká, že: „Cílem kurzu je seznámit jedince s technikami kresby a malby, teoreticky i prakticky.“⁷¹ Z čehož bychom mohli vyvodit, že se jedná o typický kurz, který pořádá většina výtvarných a uměleckých škol, za účelem převážně připravit budoucího studenta na přijímací zkoušky a pokud bude mít zájem někdo z veřejnosti, dveře se před ním nezavřou...

Akademie výtvarných umění v Praze nabízí hned tři možnosti kurzů pro veřejnost, mezi něž patří letní akademie, večerní kreslení a kurz grafických technik.⁷² Letní akademie se pořádá příznačně v letních měsících a trvá 10 dní. Účastníci se v ní učí kreslit a malovat figuru, portrét, zátiší atd. Večerní kreslení je vlastně obdobou letní akademie s výjimkou pouhé večerní práce. A v neposlední řadě kurz grafických technik v sobě obnáší výuku práce se suchou jehlou, rytí skoblinou, ruletu, muletu a mnoho dalších grafických technik.

Dále také musíme zmínit Vysoké učení technické v Brně, pod které spadá fakulta výtvarných umění, která samozřejmě také nabízí výtvarné kurzy pro veřejnost dělící se na letní kurzy a kurz kresby pro veřejnost.⁷³ Kurzy se dotýkají podobné problematiky a výuky jako kurzy škol výše uvedených.

⁷¹ SPEVÁK, Tomáš. Výtvarný kurz pro veřejnost. In: [online]. 2015 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.sups.cz/verejnost/vytvarny-kurz-pro-verejnost/>

⁷² [Srov.] AVU. Kurzy pro veřejnost [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <https://www.avu.cz/>

⁷³ [Srov.] VUT, Brno. Kurzy pro veřejnost [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <https://www.ffa.vutbr.cz/tvurci-cinnost/kurzy-verejnost/>

4 Amatérská fotografie

Fotografování, fenomén, jenž se stal v posledních letech nepřekonatelným, co se týká počtu zájemců o něj, množstvím vytvořených produktů především díky technické vyspělosti, masivní výrobě a prodeji fotoaparátů, jež usnadňuje většině jedinců možnost věnovat se této činnosti, ze stránky profesionální, či amatérské. Když se rozhlédneme okolo sebe, fotografické snímky, samozřejmě většinu graficky upravovanou, můžeme vidět opravdu všude, od billboardů, přes vyvěšené reklamy na pouličních lampách, v novinách, časopisech a samozřejmě na internetu a s ním spojenými webovými stránkami, fungující jako vystavující, či prodejní galerie.

Na začátku této práce jsme definovali pojem amatér, z toho důvodu se budeme amatérskou fotografií a fotografováním zabývat určitěji. Polášek nastiňuje pojem – amatérská fotografie - zcela konkrétně a jednoznačně: „Pod pojmem amatérská fotografie se rozumí snímek vytvořený autorem, jehož hlavním povoláním není fotografování a pro jehož fotografickou tvorbu není finanční aspekt základní motivací.“⁷⁴ A dodává, že se: „Amatérská fotografie neomezuje jen na strohou obrazovou registraci okolního světa; její vrcholná díla již v řadě případů prokázala stejnou úroveň jako nejlepší výsledky fotografie profesionální.“⁷⁵ Lze tedy říci, že fotograf – amatér je obyčejný člověk, jedinec, který provozuje tuto činnost v první řadě za účelem své potěchy. Dalšími důvody mohou být například touha vystavovat, ukázat svůj talent, zveličit rodinné snímky z důvodu zanechání památky atd.

Fotografii bychom mohli rozdělit na dva hlavní druhy – fotografii filmovou a digitální. Práce s klasickým, filmovým fotoaparátem je trochu složitější, dražší a má delší postup než práce s fotoaparátem digitálním, proto také v současné době mají velkou oblibu fotoaparáty digitální z důvodu levnější produkce, možnosti prohlížení fotografií přímo v přístroji, popřípadě nepovedené fotografie mazat. Z tohoto popisu můžeme soudit, že lidé – amatéři budou raději pracovat právě s tímto „jednodušším“ přístrojem. Avšak nemůžeme je členit a rozdělovat jen podle používání digitálních fotoaparátů, i přesto, že uživatelů tohoto druhu přístroje je více, jelikož i fotografové profesionálové,

⁷⁴ POLÁŠEK, Jaroslav. *Amatérská fotografie a grafika*. 2. dopl.vyd. Praha: Merkur, 1990, s. 9.

⁷⁵ Tamtéž, s. 9.

lidé, jež jsou vyučeni v oboru, pracují s digitálními fotoaparáty též a naopak, i lidé nevyučení v oboru mají velmi rádi tuto činnost a jsou schopni investovat a naučit se pracovat i s klasickými fotoaparáty.

V době velmi vyspělé techniky není pro amatéra žádným problémem zasáhnout do digitálního snímku také pomocí grafických počítačových programů, díky nimž může pozměnit, vylepšit a zdokonalit své dílo z hlediska estetického. Mezi nejznámější programy, ve kterých lze i bez větších znalostí dané problematiky pracovat s digitální fotografií patří Adobe Photoshop, Paint Shop Pro, Gimp, Pixlr.com a mnoho dalších. Ovšem nejen počítačovou metodou lze upravit fotografický snímek. Existuje též ruční grafická technika – fotografika, která pracuje s fotografií mnoha různými způsoby, od vrstvení po tónování barev. Výkladový slovník výtvarného umění definuje fotografiku jako: „Využití technických a výrazových fotografických postupů; často je podkladem ztvárnění přímo fotografický negativ. Těží z možností vrstev citlivých vůči světlu, retuší, překrývání kopií, jejich posunu, zvýraznění kresebnosti ploch, tónových hodnot apod.“⁷⁶ Jak už sám název napovídá, fotografika je spojení dvou slov – fotografie a grafiky, můžeme tedy tvrdit, i podle výše uvedené definice, že autor, jenž využívá tuto techniku, by měl být minimálně obeznámen s postupy takovéto tvorby, jelikož není tak úplně běžnou a pro neznalce je velmi složité, až nemožné ji využívat.

V návaznosti na předchozí kapitoly týkající se různých kurzů, workshopů apod. nesmíme opomenout zmínit ani zde, že mnoho institucí, a nejen uměleckých, nabízí kurzy a kroužky s možnostmi výuky práce s fotoaparátem a učí jedince různé postupy a formy, jež proces fotografování obsahuje.

⁷⁶ BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, s. 106.

4.1 Prezentace amatérské fotografie na internetu

Už v předchozích kapitolách jsme hovořili o amatérské výtvarné produkci na internetových stránkách, považujeme tedy za neméně podstatné zmínit se i o internetových galeriích, které se zabývají pouze prezentací fotografií. Samozřejmě se zmiňujeme pouze o některých stránkách tedy těch, které nás nejvíce zaujaly, protože jsme si vědomi toho, že fotografických stránek je na internetu velká spousta. Vybrali jsme šest z našeho pohledu zajímavých.

4.1.1 Instagram

Instagram (Viz Přílohy VII., obr. 1) je aplikace, kterou její uživatelé využívají převážně na mobilních zařízeních, ale samozřejmě je přístupná i na internetových stránkách. Jde o aplikaci, ve které lidé sdílí své fotografie. Aplikace je doplněna mnohými doplňky spojenými s úpravou fotografií. Uživatel si tedy může svou fotografii v aplikaci rovnou pozměnit a vylepšit pomocí různě předdefinovaných filtrů, úprav jasu, kontrastu, sytosti, barevnosti, stínů apod.

Aplikace byla založena Systromem a Kriegerem a nesla původní název Burbn. V říjnu roku 2010 byl Instagram poprvé vypuštěn do světa díky společnosti Apple.⁷⁷ Je velmi oblíbenou aplikací pro sdílení fotografií, což dokazují také počty jeho uživatelů pohybující se okolo 9 milionů.

Tato aplikace nás velmi zaujala, už jen z toho důvodu, že ji také využíváme. Je jednoduše ovladatelná a fotografii si lze upravit přímo po jejím vyfocení (jednalo se o mobil nebo tablet). Uživatel má také možnost okomentovat svou fotografii a napsat k ní, pro Instagram, platná klíčová slova, pod nimiž si lze podobné fotografie prohlížet. Ostatní uživatelé mohou fotografii označit, že se jim líbí a mohou ji i okomentovat.

⁷⁷ [Srov.] What is the genesis of Instagram?. *Quora* [online]. 2011 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.quora.com/What-is-the-genesis-of-Instagram>

4.1.2 Weheartit

Druhou aplikací, která je v mnohém velmi podobná Instagramu, je Weheartit (viz Přílohy VII., obr. 2). Byla vytvořena hlavně pro mobilní přístroje, ale je možné ji používat i jako webovou stránku. Je aplikací pro sdílení fotografií. Pro lepší vyhledávání je členěná do kategorií rozdělující fotografie na nejvíce oblíbené u jiných uživatelů, na dny, měsíce a roky, kdy byly fotografie na stránku (aplikaci) přidány. Samozřejmě lze vyhledávat i pomocí klasického vypsání klíčového slova do vyhledávače.

Weheartit je také inspirací pro její uživatele, kteří si na ní mohou své fotografie organizovat do jakýchsi souborů, a kteří si mohou prohlížet jiné fotografie jiných uživatelů. Samozřejmě mohou fotografie „likovat“ a komentovat.

4.1.3 Flickr

Flickr (viz Přílohy VII., obr. 3) je komunita, ve které mohou její uživatelé sdílet své fotografie. Zajímavostí je, že lidé mohou svou fotografii „oštitkovat“ a připíchnout na mapu, podle toho, kde byl obrázek pořízen. Sama komunita říká, že: „Aplikace Flickr umožňuje snadný přístup, organizovat a sdílet fotografie z libovolného místa.“⁷⁸ Uživatelé Flickr se mohou inspirovat jinými fotografiemi dalších uživatelů, fotografie lze přímo na webu upravovat, pozměňovat a vylepšovat.

Flickr se rozděluje do několika sekcí. Na prosté či obyčejné fotky, na tzv. 20 pod 20, kde se najdeme 20 nejtalentovanějších mladých fotografů. V další sekci galerie najdeme všechny nahrané fotografie, které jsou rozděleny do dalších podkategorií. Zajímavou záložkou je Mapa světa (viz Přílohy VII., obr. 4), na které se objevují body, které označují místa, kde byly fotky pořízeny.

Flickr je velmi populární komunitou na celém světě. Všichni lidé na tuto stránku mohou vládat své fotografie. Zaujala nás pro svou přesnost, snadnost a jednoduchou organizaci.

⁷⁸ Flickr [online]. 2004 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/#section-1>

4.1.4 500px.com

Méně známou internetovou stránkou je 500px.com (viz Přílohy VII., obr. 4), která byla vytvořena pro sdílení, objevování a inspiraci ve fotografiích. Stejně jako na předchozích stránkách mohou i sem členové vkládat své fotografie. Stránka 500px je určena pouze pro vkládání fotografií a možné prohlížení, s čímž je spojena inspirace ostatních uživatelů, či návštěvníků. Fotografie jsou rozděleny do různých kategorií, například Živé umění, Cestování (viz Přílohy VII., obr. 5), Krajina apod.

Tyto webové stránky nás velmi zaujaly a to hlavně díky kvalitním fotografiím, které jsme na nich mohli shlédnout. Fotografie na tuto stránku přidávají lidé z celého světa, proto je zde ke zhlédnutí mnoho různých témat. Fotografie jsou podle našeho názoru velmi „čistou prací“, vypadají kvalitně a jsou esteticky působivé (viz Přílohy VII., obr. 7, 8, 9).

4.1.5 1x.com

1x.com (viz Přílohy VII., obr. 6) je online foto galerií a zároveň sociální sítí. Uživatel může nahrát své fotografie na do svého portfolio a ostatní uživatelé mohou jeho práci komentovat nebo i kritizovat. Uživatelé spolu mohou o fotografování diskutovat ve fórech. Fotografie jsou rozdělené do sekcí Populární, Poslední, Oceněné a Návody.

Tato stránka nás velmi zaujala, protože je trochu odlišná než ostatní. Fotografie na ní vypadají až profesionálně, jsou graficky upravované apod. Každopádně, ovládání webu je opět velmi snadné a v mnohém lze najít velkou inspiraci.

4.1.6 Fotogalerie

K další fotografické internetové stránce patří česká Fotogalerie (viz Přílohy VII., obr. 7), která umožňuje snadné nahrávání a úpravu fotek, sdílení fotek s přáteli, organizaci fotek do kategorií a v neposlední řadě i tzv. geotagování fotek, které umožňuje umístění fotky do mapy.

Fotografie dělí do kategorií abecedně seřazených. Fotografie můžeme také vyhledávat pomocí klíčových slov, tzv. tagů. Poslední možností prohlížení si fotek je podle uživatelských galerií.

Stránka je velmi hezky vytvořená. Funguje na podobném principu, jako ostatní galerie nebo komunity. Ovládat jde velmi snadno a lehce se v ní hledá.

Závěr

Po všech v práci zmíněných charakterizacích, definicích a pokusu o kategorizaci výtvarné amatérské tvorby, jsme došli k závěru, že tato výtvarná činnost nelze plně, zcela a jasně kategorizovat nebo jakkoli členit. Její roviny se neustále prolínají. Hovoříme o tom v tom smyslu, že amatérský výtvarník se může leckdy, co do kvality jeho práce, dostat až na profesionální hranici, nebo ji překročit, a naopak profesionální umělec může sklouznout se svou kvalitou práce na úroveň amatéra. Nicméně, několik nových poznatků bylo v práci zmíněno a alespoň jsme se pokusili o částečnou kategorizaci amatérské tvorby.

Z uvedeného textu celé práce bychom mohli říci, že amatérská výtvarná tvorba je činnost lidí, kteří výtvarně tvoří pro radost, za účelem pobavit se, vyjádřit své myšlenkové pochody výtvarným způsobem, získat nové zkušenosti atp. Jak jsme se z textu mohli přesvědčit, zásadním předpokladem pro tvorbu amatérských jedinců je, že je výtvarná činnost dělá šťastnými a vytváří jim potěšení. Mohli bychom říci, že jde o jedince, kteří nejsou vyučeni ve výtvarném oboru.

S ohledem na naši práci jsme zjistili, že profesionální umělec vlastně vytváří svá díla díky zkušenostem mnohem lépe než amatér, avšak i amatérští umělci mohou mít výtvarné zkušenosti, tudíž charakteristika těchto dvou pojmů může být v mnohém sporná.

Z charakteristik vyplývajících z uvedeného textu bychom mohli o amatérech říci, že mají málokdy vyhraněný záměr pro svou tvorbu, tedy že neustále zkouší nové techniky a druhy výtvarné činnosti. To ovšem neznamená, že se profesionální umělec nemůže od svého stylu či druhu a typu výtvarné tvorby odklonit a začít tvořit jiným způsobem. Dalším podstatným rysem, který se pojí k amatérské tvorbě je, že jedinci zabývající se výtvarnou tvorbou za účelem potěšit sebe a své okolí tvoří svá díla ze záliby a neberou svou výtvarnou tvorbu jako povolání, tudíž pravděpodobně neočekávají za svou práci odměnu. Nejpodstatnějším rysem pojícím se k amatérské tvorbě ale je, že ač nejsou amatérští tvůrci profesionály ve svém oboru, jejich tvorba a díla mohou být co do kvality srovnatelná s tvorbou a prací odborně vyškolených profesionálů.

K amatérské tvorbě se také pojí umění naivní a lidové, které je s činnostmi amatérů velmi úzce spjato. Podle našeho názoru jsou tyto dva druhy umění jakousi kolébkou pro výtvarnou amatérskou tvorbu. Prvním důvodem podobnosti amatérské tvorby a naivního umění je, že naivní umělci začínali svou tvorbu také bez jakéhokoli vyučení v oboru, a i přes to se stali uznávanými malíři, kreslíři, grafiky apod. Lidové umění je též úzce spjato s amatérskou činností, protože výtvarná produkce vesnických lidí pocházela především z jejich potřeby udělat své předměty pro denní používání esteticky působivější.

V práci jsme se pokusili také o jistou kategorizaci amatérské tvorby a dospěli jsme k závěru, že výtvarných amatérských činností je nepřehledné množství. Podle našich charakteristik bychom mohli výtvarnou amatérskou produkci částečně kategorizovat a to na tvůrce psychicky a fyzicky zdravé, psychicky zdravé, ale fyzicky postižené, psychicky nemocné a fyzicky zdravé atp. S ohledem na celou práci, která se v podstatě těmito jedinci téměř zabývá (s nadhledem), nám toto třídění přišlo docela vhodné, ale pravděpodobně také nedostatečné.

Jsme přesvědčeni, že problematikou spojenou s amatérskou tvorbou bychom se mohli a měli zabývat nadále. Podrobit ji hlubší analýze a výzkumu, jelikož už díky naší práci víme, že není vůbec snadné do tohoto problému proniknout nebo ho snad striktně kategorizovat, protože to ve své podstatě vlastně ani není možné.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 429 s. ISBN 80-200-0609-5.

BLAŽÍČEK, Oldřich J. a Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: Názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, 1991, 480 s. ISBN 01-508-91.

ČAPEK, Josef. *Nejskromnější umění*. Praha: Dauphin, 1997, 96 s. ISBN 80-86019-46-2.

EDWARDS, Betty a [překlad Tomáš SLÁDEK]. *Naučte se kreslit pravou mozkovou hemisférou: kurz obohacení kreativity a uměleckého sebevědomí*. Vyd. 1. Brno: Zoner Press, 2011, 288 s. ISBN 9788074131387.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Československé akademie věd, 1964, 608 s.

JEBAVÁ, Jana. *Úvod do arteterapie*. Praha: Karolinum, 1997, 95 s. ISBN 80-7184-394-6.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 2., upravené. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, Odborné slovníky. 790 s. ISBN 14-545-83.

MATYÁŠOVÁ, Eva. *Naivní malířství*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1986, 71 s. ISBN 402-22-825.

POCHE, Emanuel. *Encyklopedie českého výtvarného umění*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, 616 s. ISBN 21-203-75.

POLÁŠEK, Jaroslav. *Amatérská fotografie a fotografie*. 2. dopl.vyd. Praha: Merkur, 1990, 238. ISBN 80-7032-456-2.

PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2009, 392 s. ISBN 978-80-87164-36-5.

STAŇKOVÁ, Jitka. *Lidové výtvarné umění: Čechy a Morava*. 1. vyd. Praha 1: Státní pedagogické nakladatelství, 1967, 170 s. ISBN 14-855-68.

ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 176 s. ISBN 8071786160.

Elektronické zdroje

AboutDevianArt [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.about.deviantart.com/>

American arttherapy association. *What is art therapy?* [online]. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.arttherapy.org/upload/whatisarttherapy.pdf>

AVU. *Kurzy pro veřejnost* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <https://www.avu.cz/>

Česká arteterapeutická asociace. *Definice a cíle arteterapie* [online]. 2012 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.arteterapie.cz/?podkategorie=arteterapie&clanek=22>

Flickr [online]. 2004 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/#section-2>

GLENN, Martina. *Artmuseum: Henri Rousseau*. [online]. 2008 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=638

HEJHAL, Pavel. *Vítá Vás ústy malující Pavel Hejhal. Pavel Hejhal: ... ne ruka, to duše maluje* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dok/ROjAaUNVtqehAxNw>

ICT kompetence: Počítačová grafika. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.kteiv.upol.cz/frvs/ict-kubricky/?page=pocitacova-grafika/pocitacova-grafika>

IDNES: Projekt Baraka: internetová prodejní galerie obrazů. In: [online]. 2012-10-29 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: http://sdeleni.idnes.cz/projekt-baraka-internetova-prodejni-galerie-obrazu-fho-/kultura-sdeleni.aspx?c=A121023_152905_kultura-sdeleni_ahr

Kvadruparéza. *Velký lékařský slovník* [online]. 2008 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz/pojem/kvadrupareza>

LUDWIG, Petr. *Grow job institute: Potenciál života v dnešní době*. In: [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.growjob.com/clanky-personal/potencial-zivota-v-dnesni-dobe/>

Mandala. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.centrum-mandala.cz/mandala>

MAREK, Vlastimil. *Baraka* [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.baraka.cz/>

Mozek: Duševní poruchy. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.biofeedbackbrno.cz/mozek/dusevni-poruchy/>

O Sdružení. *Nakladatelství UMŮN: Ne ruka, to duše maluje...* [online]. 1993-2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.umun.cz/?o-sdruzeni,63>

PETŘÍK, Miroslav. *Životopis*. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.miroslavpetrik.cz/zivotopis/>

PORUCHY DUŠEVNÍ A PORUCHY CHOVÁNÍ: Schizofrenie. [online]. 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F20-F29.html>

SPEVÁK, Tomáš. *Výtvarný kurz pro veřejnost*. In: [online]. 2015 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.sups.cz/verejnost/vytvarny-kurz-pro-verejnost/>

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR: Internetová jazyková příručka. [online]. 2008-2015 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=krou%C5%BEek&Hledej=Hledej>

VUT, Brno. *Kurzy pro veřejnost* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <https://www.ffa.vutbr.cz/tvurci-cinnost/kurzy-verejnost/>

Výtvarný ateliér, s námi se naučí malovat každý: Kreslení pravou mozkovou hemisférou. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kresleni-pravou-mozkovou-hemisferou/>

Výtvarný ateliér, s námi se naučí malovat každý: Kurz malování mandaly.

[online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z:

<http://www.malovanikresleni.cz/products/kurz-malovani-mandaly/>

Výtvarný ateliér: Figurální kresba. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné

z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/figuralni-kresba/>

Výtvarný ateliér: Keramická dílna. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné

z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/keramicka-dilna1/>

Výtvarný ateliér: Kurz kresby a malby. In: [online]. [cit. 2015-01-24]. Dostupné

z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kurz-kresby-a-malby-/>

Výtvarný ateliér: Sochařská dílna. [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z:

<http://www.malovanikresleni.cz/products/socharska-dilna/>

Výtvarný ateliér: Velký kurz klasické (hyperrealistické) olejomalby. [online].

[cit. 2015-01-25]. Dostupné z: [http://www.malovanikresleni.cz/products/velky-](http://www.malovanikresleni.cz/products/velky-kurz-klasicke-hyperrealisticke-olejomalby-6000kc/)

[kurz-klasicke-hyperrealisticke-olejomalby-6000kc/](http://www.malovanikresleni.cz/products/velky-kurz-klasicke-hyperrealisticke-olejomalby-6000kc/)

What's Pinterest?. *Pinterest* [online]. 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné

z: <https://about.pinterest.com/cs/whats-pinterest>

What is the genesis of Instagram?. *Quora* [online]. 2011 [cit. 2015-04-20].

Dostupné z: <http://www.quora.com/What-is-the-genesis-of-Instagram>

Workshopy: Workshop definice. In: [online]. 2010-07-26 [cit. 2015-01-24].

Dostupné z: <http://mv-workshop.cz/workshop-definice/70>

Seznam příloh

Obrazové přílohy

Přílohy I.	Naivní umění.....	59
Přílohy II.	Výtvarná tvorba schizofreniků	60
Přílohy III.	Výtvarná produkce jedinců malujících nohama a ústy.....	61
Přílohy IV.	Výtvarná amatérská prezentace na internetu.....	62
Přílohy V.	Internetové amatérské výtvarné blogy.....	65
Přílohy VI.	Výtvarné kurzy, kroužky, workshopy.....	65
Přílohy VII.	Amatérská fotografická prezentace na internetu.....	66

Obrazové přílohy

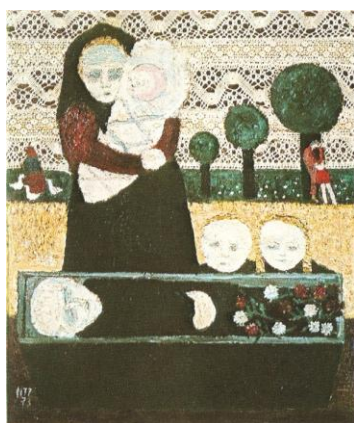
Přílohy I. Naivní umění

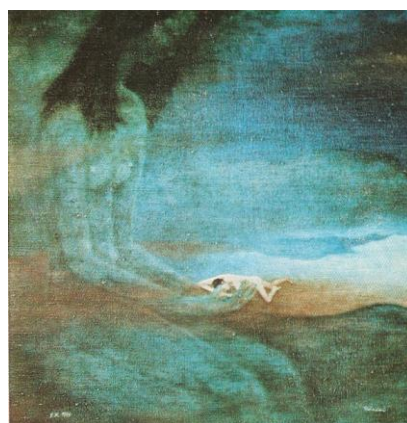
Obr. 1: Henri Rousseau, Černoch napadený jaguárem, rok 1910

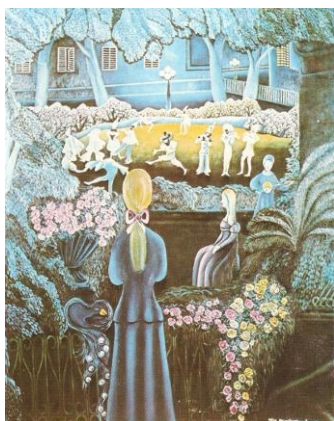
Obr. 2: Kamila Hájková, Klaun a kolombína, rok 1972

Obr. 3: Horymír Zelenka, Běh života, rok 1973

Obr. 4: Petr Halák, Usínání, r. 1981

Obr. 5: Věra Hendrychová, Karneval, rok 1972

Obr. 6: Cecilie Marková, Bez názvu, rok 1962

Obr. 7: Miroslav Petřík,
Barevné rezonance

Obr. 8: Miroslav Petřík,
Církevní motivy

Přílohy II. Výtvarná tvorba schizofreniků

Obr. 1: Viktor Orth, Trojstěžník na večerním moři (akvarel)

Obr. 2: J. Sell, Sadistický motiv
(pastelka)

Obr. 3: F. Pohl, Anděl smrti
(pastelka)

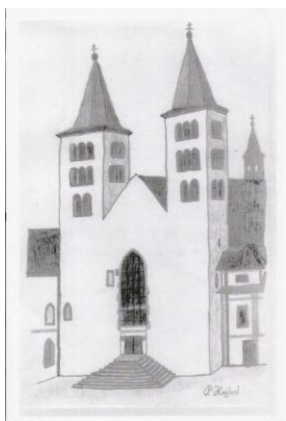
Přílohy III. Výtvarná produkce jedinců malujících nohama a ústy

Obr. 1: UMÚN – plakát jedné z výstav

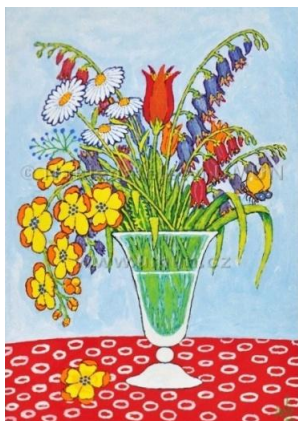
Obr. 2 – 5: Pavel Hejhal – Soubor květin, po roce 2003

Obr. 6: P. Hejhal – Milevský klášter

Obr. 7: P. Hejhal – Adventní svíčka

Obr. 8: P. Šrámek – „To je krása“

Obr. 9: Š. Dvorská – Staroměstské nám.

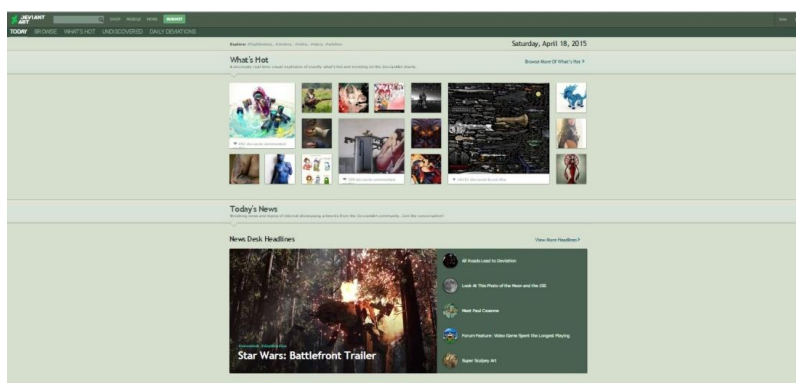

Obr. 10: T. Janoušek – Hřejivá zima

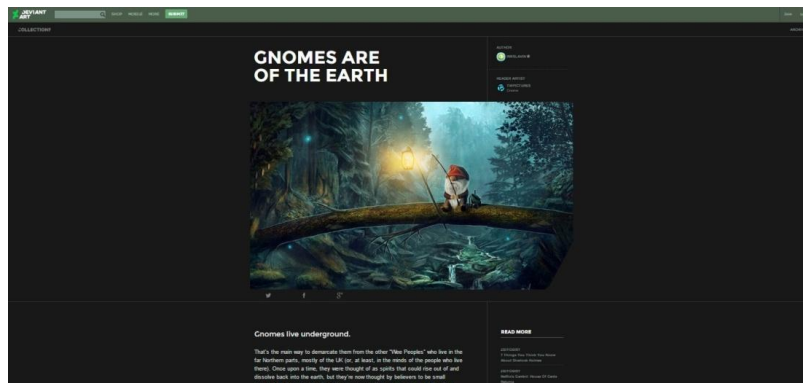

Obr. 11: A. Přibyllová,
Slunná zimní krajina

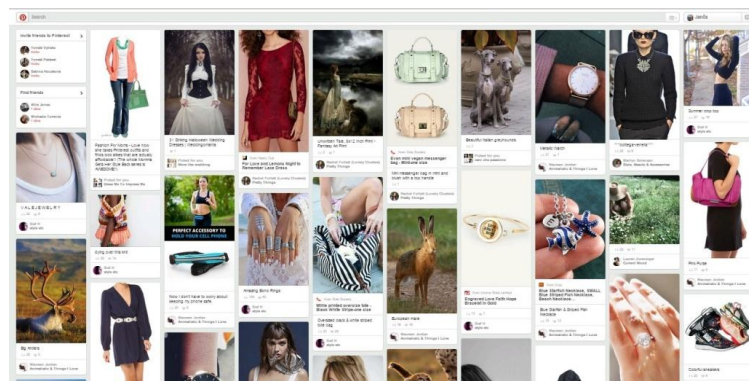
Přílohy IV. Výtvarná amatérská prezentace na internetu

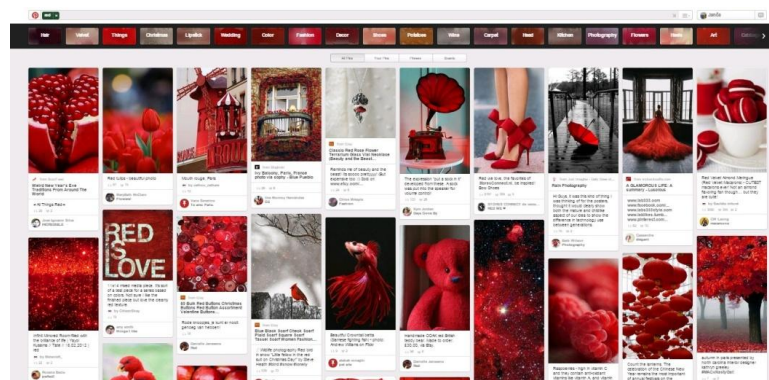
Obr. 1: DeviantArt – titulní stránka webu

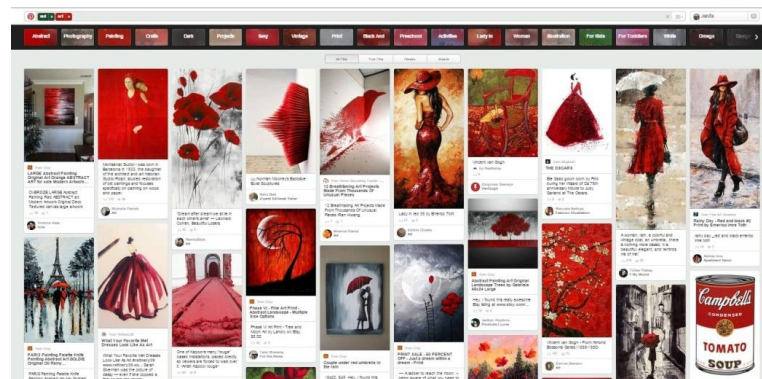
Obr. 2: DeviantArt – „Trpaslíci“

Obr. 3: Pinterest – titulní strana webu

Obr. 4: Pinterest – vyhledávání podle zadaného klíčového slova barva

Obr. 5: Pinterest – vyhledávání podle zadaného klíč. slova barva a umění

Přílohy V.

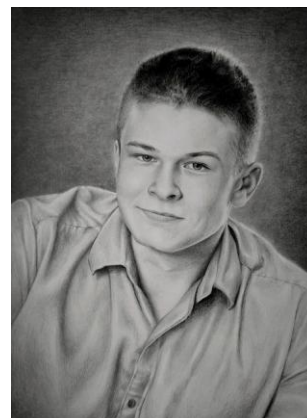
Internetové amatérské výtvarné blogy

Obr. 1: blog Pavlíný
Zvířecí motiv

Obr. 2: blog Jaroslavy
Enkaustika

Obr. 3: Annin blog, Portrét
chlapce, z roku 2013

Přílohy VI.

Výtvarné kurzy, kroužky, workshopy

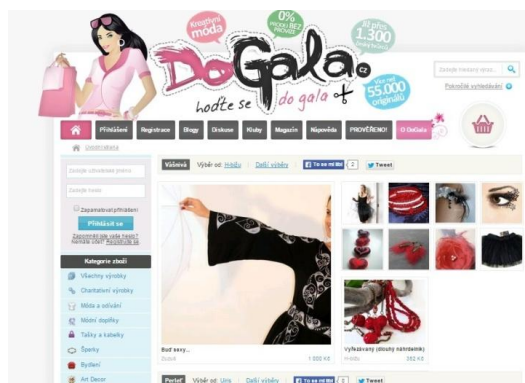
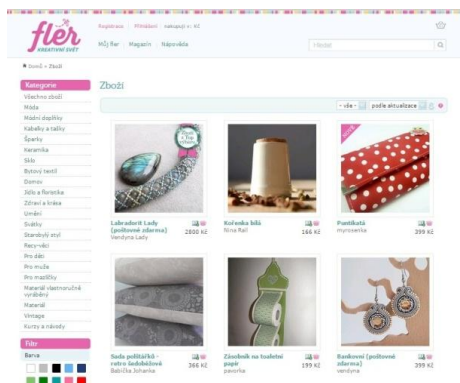
Obr. 1: Kreslení pravou mozkovou hemisférou

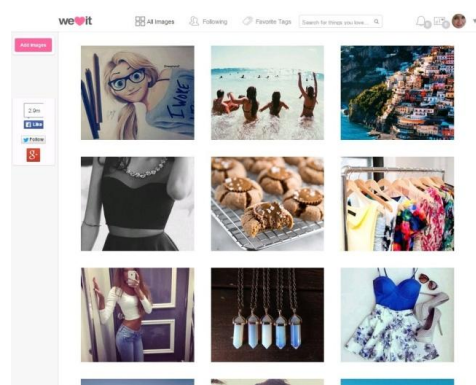
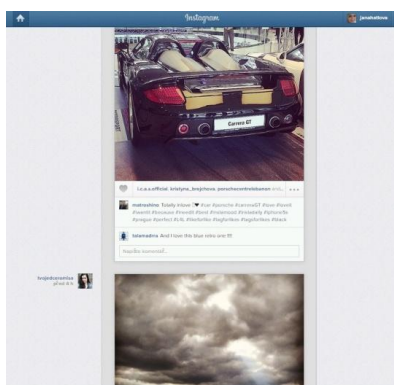
Obr. 2: Ukázka mandaly

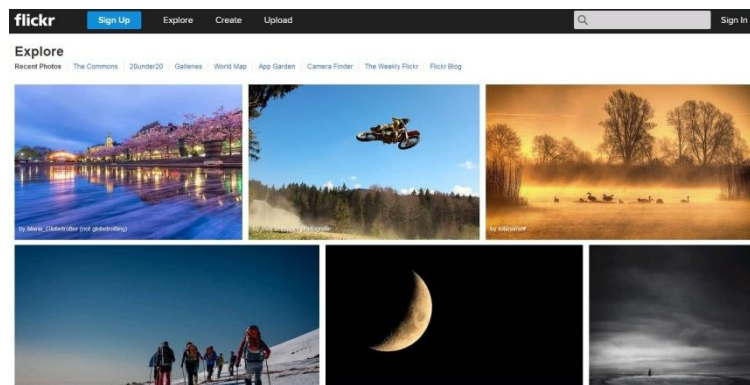

Obr. 3: Arteterapie – práce nevidomé dívky (26 let)

Přílohy VII. Amatérská fotografická prezentace na internetu

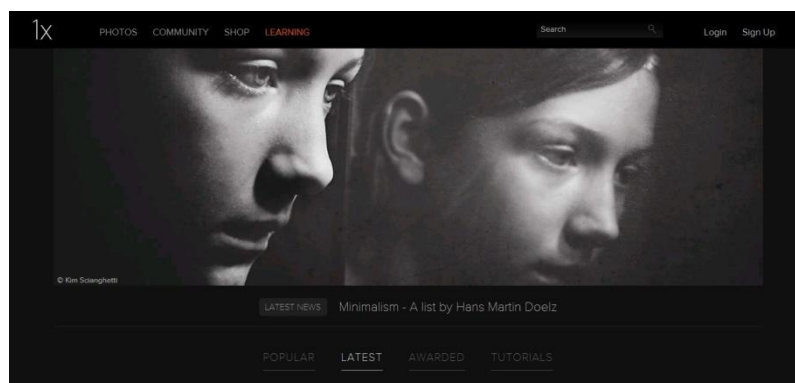
Obr. 3: Flickr – hlavní stránka

Obr. 4: 500px – hlavní stránka webu

Obr. 5: 500 px – kategorie cestování

Obr. 6: 1x.com – titulní stránka webu

Obr. 7: Fotogalerie.cz – titulní stránka

Zdroje příloh

Přílohy I. Naivní umění

Obr. 1: Henri Rousseau: Negro Attacked by a Jaguar. In: *Wikiart* [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.wikiart.org/en/henri-rousseau/negro-attacked-by-a-jaguar-1910>

Obr. 2 – 6: MATYÁŠOVÁ, Eva. *Naivní malířství*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1986, ISBN 402-22-825.

Obr. 7 – 10: PETŘÍK, Miroslav. Životopis. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.miroslavpetrik.cz/>

Přílohy II. Výtvarná tvorba schizofreniků

Obr. 1 – 3: PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2009, ISBN 978-80-87164-36-5.

Přílohy III. Výtvarná amatérská prezentace na internetu

Obr. 1: *DeviantArt* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.deviantart.com/>

Obr. 2: GNOMES ARE OF THE EARTH. *DeviantArt* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://techgnotic.deviantart.com/journal/Collection-Gnomes-Are-of-the-Earth-524480804>

Obr. 3: *Pinterest* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/>

Obr. 4: Red. *Pinterest* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z:

<https://cz.pinterest.com/search/pins/?q=red>

Obr. 5: Red art. *Pinterest* [online]. 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z:

https://cz.pinterest.com/search/pins/?q=red%20art&term_meta%5B%5D=red%7Ctyped&term_meta%5B%5D=art%7Cguide%7Cword%7C18&add_refine=art%7Cguide%7Cword%7C18

Obr. 6: *Ffffound* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://fffffound.com/>

Obr. 7: Nonclickable. *Ffffound* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné

z: <http://nonclickable.tumblr.com/>

Obr. 8: Her0inchic. *Ffffound* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné

z: <http://her0inchic.com/page/3>

Obr. 9: *Designspiration* [online]. 2010 [cit. 2015-04-21]. Dostupné

z: <http://designspiration.net/>

Obr. 10: Inspirationhut. *Designspiration* [online]. 2010 [cit. 2015-04-21].

Dostupné z: <http://designspiration.net/image/24775158401587/>

Obr. 11: # FEE855: yellow. *Designspiration* [online]. 2010 [cit. 2015-04-21].

Dostupné z: <http://designspiration.net/colors/FEE855/>

Obr. 12: Colors: spectrum. *Designspiration* [online]. 2010 [cit. 2015-04-21].

Dostupné z: <http://designspiration.net/colors/FEE855/>

Obr. 13: *Project Baraka* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné

z: <http://www.project-baraka.com/cs/>

Obr. 14: Fotografie. *Project Baraka* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné

z: <http://www.project-baraka.com/cs/fotografie/>

Obr. 15: Obrazy. *Project Baraka* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné

z: <http://www.project-baraka.com/cs/obrazy/>

Obr. 16: LADIČ, Pete. City. *Project Baraka* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21].

Dostupné z: [http://www.project-](http://www.project-baraka.com/cs/obrazy/architektura/olejomalba/74139/pete-ladic-city/)

[baraka.com/cs/obrazy/architektura/olejomalba/74139/pete-ladic-city/](http://www.project-baraka.com/cs/obrazy/architektura/olejomalba/74139/pete-ladic-city/)

Obr. 17: BLECHOVÁ, Alena. Bez názvu. *Project Baraka* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.project-baraka.com/cs/obrazy/abstrakce/olejomalba/77292/alena-blechova-bez-nazvu/>

Obr. 18: DOLÁK, Josef. Snění. *Project Baraka* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.project-baraka.com/cs/obrazy/abstrakce/olejomalba/74483/josef-dolak-sneni/>

Přílohy IV. Internetové amatérské výtvarné blogy

Obr. 1: MACHÁČKOVÁ, Pavlína. It's so easy to mess with your mind. *Smirků.blog.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://smirku.blog.cz/rubrika/obrazky>

Obr. 2: VLKOVÁ, Jaroslava. DSC04438 (800x600): enkaustika. *Stránky Jary V.* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.jaryvlkova.cz/fotoalbum/moje-vytvarna-tvorba/enkaustika/>

Obr. 3: ELUANY, Anna. Portrét chlapce (Kresba). *Elusion* [online]. 2013 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://elusion.blog.cz/1306/portret-chlapce-kresba>

Přílohy V. Výtvarné kurzy, kroužky, workshopy

Obr. 1: Pravou mozkovou hemisférou. *Výtvarný ateliér: S námi se naučí malovat každý* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kresleni-pravou-mozkovou-hemisferou/#pravou-mozkovou-hezmisferou-4-jpg>

Obr. 2: ŠLAPÁKOVÁ, Dana. Mandala otevřené fantazie. *Výtvarný ateliér: S námi se naučí malovat každý* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/kurz-malovani-mandaly/#mandala-otevrene-fantazie-jpg>

Obr. 3: ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. *Základy arteterapie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, s. 86. ISBN 8071786160.

Obr. 4: *Fler: Kreativní svět* [online]. 2008 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.fler.cz/>

Obr. 5: *Kreativní dárky* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.kreativnidarky.cz/>

Obr. 6: *Do gala: Hodte se do gala* [online]. 2011 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.dogala.cz/>

Přílohy VI. Výtvarná produkce jedinců malujících nohama a ústy

Obr. 1 - Ne ruka, to duše maluje. In: *Milevský klášter a rodina okolních farností* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.milevskoklaster.cz/ne-ruka--to-duse-maluje>

Obr. 2 – 5: HEJHAL, Pavel. Kolekce květin. In: HEJHAL, Pavel. *Pavelhejhal* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.pavelhejhal.com/?q=obrazky-kolekce-kvetin>

Obr. 6: HEJHAL, Pavel. Klášter v Milevsku. In: HEJHAL, Pavel. *Pavelhejhal* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.pavelhejhal.com/?q=node/190>

Obr. 7: HEJHAL, Pavel. Vánoční svíčka. In: HEJHAL, Pavel. *Pavelhejhal* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.pavelhejhal.com/?q=node/204>

Obr. 8: ŠRÁMEK, Petr. To je krása. In: *Nakladatelství UMŮN: Ne ruka, to duše maluje* [online]. 1993 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.umun.cz/?petr-sramek,18>

Obr. 9: DVORSKÁ, Šárka. Staroměstské náměstí. In: *Nakladatelství UMŮN: Ne ruka, to duše maluje* [online]. 1993 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.umun.cz/?mgr.-sarka-dvorska,19>

Obr. 10: JANOUSEK, Tomáš. Hřejivá zima. In: *Nakladatelství UMÚN: Ne ruka, to duše maluje* [online]. 1993 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.umun.cz/?tomas-janousek,22>

Obr. 11: PŘIBYLOVÁ, Adriana. Slunná zimní krajina. In: *Nakladatelství UMÚN: Ne ruka, to duše maluje* [online]. 1993 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.umun.cz/?adriana-pribylova,23>

Přílohy VII. Amatérská fotografická prezentace na internetu

Obr. 1: *Instagram* [online]. 2010 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://instagram.com/>

Obr. 2: *Weheartit* [online]. 2008 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://weheartit.com/>

Obr. 3: *500PX* [online]. 2003 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://500px.com/>

Obr. 4: Travel. *500PX* [online]. 2003 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://500px.com>

Obr. 5: Morning coffee. *500PX* [online]. 2003 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://500px.com/photo/42998730/morning-coffee-by-max-fadeev>

Obr. 6: FlorestaA silent sunset. *500PX* [online]. 2003 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://500px.com/photo/105819191/floresta-by-luis-borges-alves?from=popular&only=Nature>

Obr. 7: L. *500PX* [online]. 2003 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://500px.com/photo/105902025/l-by-carlos-v%C3%A1zquez?from=popular&only=Film>